
Muotoilualan työmarkkinat 2015

Raportti toimialan työelämän
kysymyksistä tilastoaineistojen valossa

ornamo

Muotoilualan työmarkkinat 2015

Raportti toimialan työelämän
kysymyksistä tilastoaineistojen valossa

Teollisuustaiteen Liitto Ornamo

Teollisuustaiteen Liitto Ornamo on vuonna 1911 perustettu muotoilualan asiantuntijajärjestö, johon kuuluu noin 2 400 jäsentä. Ornamo kehittää muotoilijan ammattia ja vaikuttaa muotoilun asemaan yhteiskunnassa. Yhdistämme muotoilijat, kehitämme alan ammatillista osaamista ja toimimme muotoilualan verkostona toimialojen välillä.

Noin neljännes Ornamon jäsenistä tekee taiteellista työtä ja kolme neljäsosa muotoilutyötä. Järjestön jäsenet työskentelevät teollisen muotoilun, tekstiili-, vaatetus- ja huonekalusuunnittelun, sisustusarkkitehtuurin, immateriaalisen suunnittelun, digitaalisten sisältöjen, käyttöliittymien, pakkaussuunnittelun sekä palvelumuotoilun, pelisuunnittelun, taidekäsityön ja taiteen aloilla.

Muotoilualan työmarkkinat 2015

Raportti toimialan työelämän kysymyksistä tilastoaineistojen valossa.

Kirjoittaja **Pekka Lith, Lith Consulting Group**

Julkaisija **Teollisuustaiteen Liitto Ornamo**

Taitto **Minna Borg**

Typografia **Helvetica Neue LT, Sentinel**

ISSN 2342-9577

Sisältö

7	1	Alkusanat
8	2	Jäsenkunnan profiili ja työmarkkina-asema
9	2.1	Kyselyyn vastanneiden perustiedot
11	2.2	Työmarkkina-asema
15	2.3	Työllisyystilanne ja työpaikan pysyvyys
18	3	Palkat ja yritysten työvoimakustannukset
19	3.1	Palkansaajien ansiotaso
21	3.2	Ansiot ja koulutustaso
	3.3	Palkat ja työvoimakustannukset muotoilutoimistossa
25	3.4	Ansiotason kehitys ja toimentulo
29	4	Työelämän kysymyksiä
30	4.1	Ammatilliset kehitysmahdollisuudet ja koulutus
31	4.2	Työnantajien toiminta ja työtyytyväisyys
34	5	Toiminta yrittäjänä
35	5.1	Yrittäjyyden profiili
38	5.2	Asiakkaat ja toimeksiantojen määrä
39	5.3	Yrittäjien palkkiotaso ja työaika
42	6	Toiminta freelancerina ja taiteilijana
43	6.1	Freelancerit
43	6.2	Toiminta taitelijana
45		Yhteenveto
47		Lähteet

1 Alkusanat

Oheinen raportti on tiivistelmä Teollisuustaitteen Liitto Ornamon vuonna 2015 tekemän työmarkkinakyselyn keskeisistä tuloksista.¹ Raportti on jaettu kuuteen osioon, joissa käsitellään liiton jäsenkunnan profilia ja työmarkkina-asemaa, muotoilualan palkansaajien ansiotasoa, työtyytyväisyyttä, osaamisen kehittämistä, työnjohtamista ja töiden organisointia. Valtaosa liiton jäsenistöstä ja kyselyyn vastanneista toimii palkansaajina, mutta raportissa on käsitelty erikseen toimimista päätoimisena muotoilualan yrittäjänä, freelancerina ilman yritystä sekä itsenäisenä taiteilijana.

Kyselyä täydentävät Tilastokeskuksen työvoimatutkimus ja palkkarakennetilasto, josta on saatavilla palkkatilastoja tietyistä muotoilualan ammateista.² Tilastokeskuksen yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilastosta ja alueellista yritystoimintatilastosta ja työ- ja elinkeinoministeriön Toimiala Online -palvelusta on tuotettu tietoja muotoilutoimistojen palkkojen³ kehityksestä ja työvoimakustannusten osuudesta yritysten liiketoiminnassa. Raportin on laatinut tutkija Pekka Lith (Lith Consulting Group). Ornamossa yhteyshenkilönä on ollut asiantuntija Asta Boman-Björkell.

---

1 Kysely suoritettiin marras-joulukuussa 2015. Määräaikaan mennessä kyselyyn vastasi 409 henkilöä. Kysely toimitettiin noin 2 501 henkilölle, joten vastausprosentiksi muodostui 19. Kysymyskohtaisten vastaajien määrä vaihtelee.

2 Muotoilualan ammatteja ovat virallisen ammattiluokituksen mukaan tuote- ja vaatesuunnittelijat, graafiset ja multim mediasuunnittelijat, sisustussuunnittelijat ja käsitötuotteiden valmistajat. Ammattiluokituksen mukaisia palkkatilastoja täydentävät henkilöiden koulutusasteen mukaiset palkkatilastot, joita on saatavilla artesaanien, artemien sekä käsi- ja taideteollisuuden ammattitutkinnon, erikoisammattitutkinnon ja ammattikorkeakoulututkinnon sekä kuvataiteen perustutkinnon ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden henkilöiden osalta.

3 Muotoilutoimistot eli muotoilualan osaamisintensiiviset KIBS-yrityksiä ovat virallisen EU:n toimialaluokituksen (Nace) mukaan graafisen muotoilun, sisustussuunnittelun ja teollisen muotoilun yritykset.

---

2 Jäsenkunnan profiili ja työmarkkina-asema

Muotoilualalla uskotaan tulevaisuuteen, sillä kaksi kolmasosaa alan ammattilaisista piti työpaikkansa säilymistä täysin tai melko varmana. Tämä käy ilmi Ornamon vuoden 2015 työmarkkinakyselystä, jossa selvitettiin liiton jäsenten työmarkkina-asemaa, ansiotuloja ja muita työelämän kysymyksiä.

Liiton kyselyyn vastanneista 54 prosenttia työskenteli päätoimisesti palkansaajina ja runsas kolmannes yrittäjinä. Heidän väliinsä jäävät ei arvonlisäverollista toimintaa harjoittavat itsenäiset freelancerit ja taiteilijat. Osalla palkansaajista on sivutoimista yritystoimintaa tai he toimivat myös freelancereina.

Liiton kyselyyn vastanneista muotoilualan ammattilaiset ovat kokenutta väkeä, sillä 56 prosenttia oli toiminut ammatissaan yli 10 vuotta. Tästä huolimatta alan työntekijät ovat iältään nuorempia kuin maamme työvoima keskimäärin. Vastanneista kokoaikatyössä työskenteli 83 prosenttia ja osa-aikatyössä 17 prosenttia.

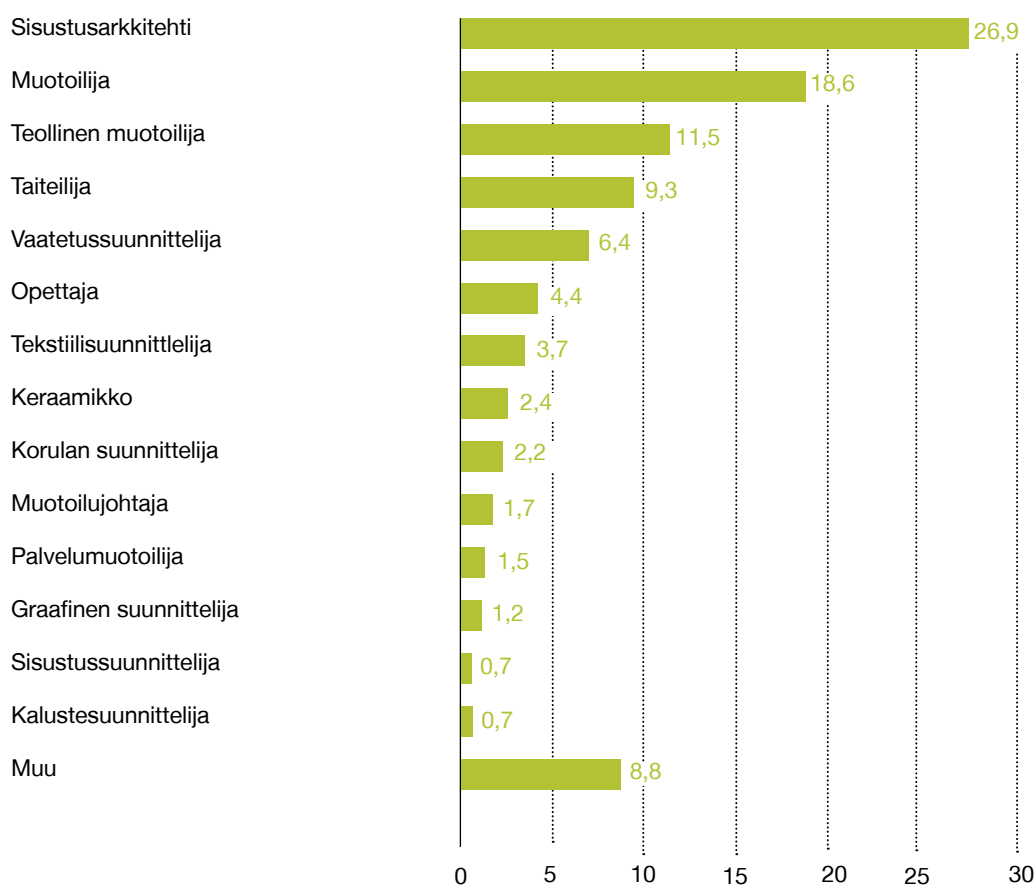
2.1 Kyselyyn vastanneiden perustiedot

Teollisuustaitteen Liitto Ornamon vuoden 2015 työmarkkinakyselyyn vastasi määräaikoihin mennessä 409 henkilöä. Kyselyt suoritettiin marras-joulukuussa. Vastanneiden määrä oli hieman pienempi kuin vuonna 2014 (461 henkilöä), mutta selvästi suurempi kuin vuonna 2013 (336 henkilöä). Lähes kolme neljäsosaa kyselyyn vastanneista kuu-

luu Ornamon lisäksi muihin muotoilualan jäsenjärjestöihin ja organisaatioihin. Eniten vastanneita (30 %) kuului Sisustusarkkitehdit SIO ry:n jäsenistöön.⁴ Osa vastanneista kuului useampaan kuin yhteen organisaatioon.

Kyselyyn vastanneiden ensisijainen ammattinimike oli sisustusarkkitehti. Sisustusarkkitehtien merkitys korostuu siksi, että miltei kolmannes vastanneista oli Sisustusarkkitehdit SIO:n jäseniä. Seuraavaksi tärkeimpiä ammattinimikkeitä olivat

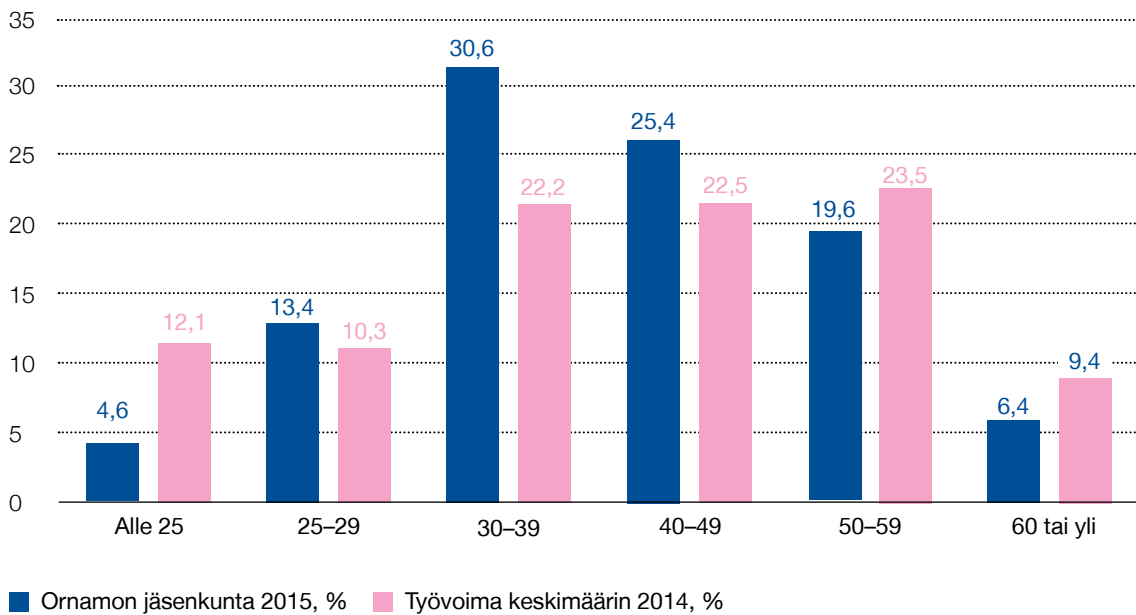
Kuvio 1. Ornamon kyselyyn vastanneet ammattinimikkittäin 2015, prosenttia vastanneista

(Lähteet: Ornamon työmarkkinatutkimus; Työvoimatutkimus, Tilastokeskus) © ORNAMO RY

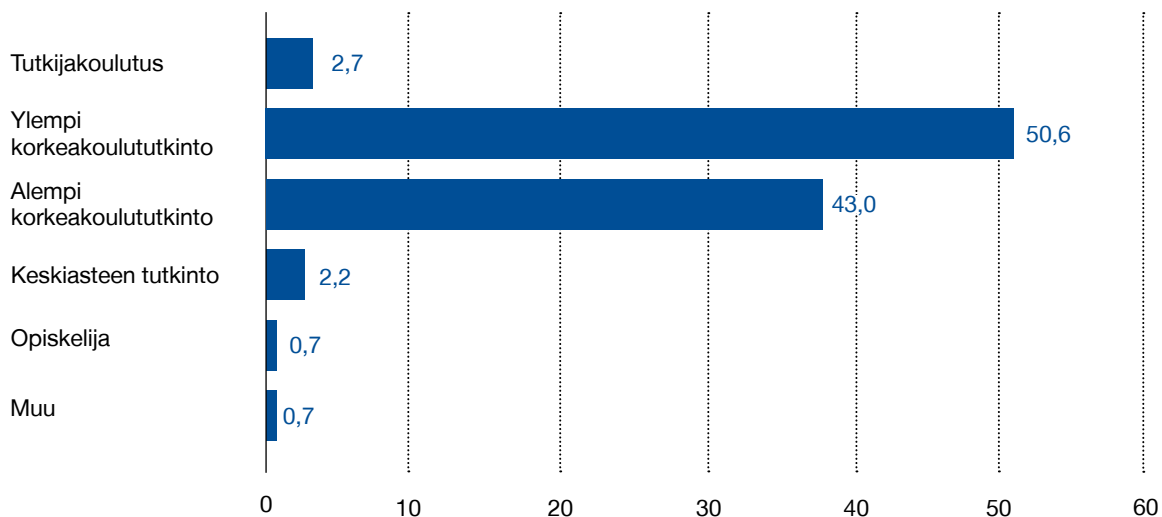
4 Muita jäsenjärjestöjä ja organisaatioita olivat Teolliset muotoilijat TKO ry, Tekstiilitaiteilijat TEXO ry, Muotिताiteilijat MTO, Taiteilijat O ry sekä keraamikkojen intressiryhmä.

Kuvio 2. Ornamon kyselyyn vastanneet ja Suomen työvoima keskimäärin ikäluokittain 2015, prosenttia

(Lähteet: Ornamon työmarkkinatutkimus; Työvoimatutkimus, Tilastokeskus) © ORNAMO RY

Kuvio 3. Ornamon kyselyyn vastanneet koulutusasteen mukaan 2014, prosenttia vastanneista

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

muotoilijan, teollisen muotoilijan ja taiteilijan ammattinimikkeet (Kuvio 1). Viidenneksi ja kuudenneksi tärkeimpiä ammattinimikkeitä olivat vaateussuunnittelija ja opettaja. Lähes joka kymmenes vastaaja oli tarkemmin erittelemättömien ammattinimikkeiden ryhmässä, joka koostuu muun muassa erilaisista päälliköistä ja tutkijoista.

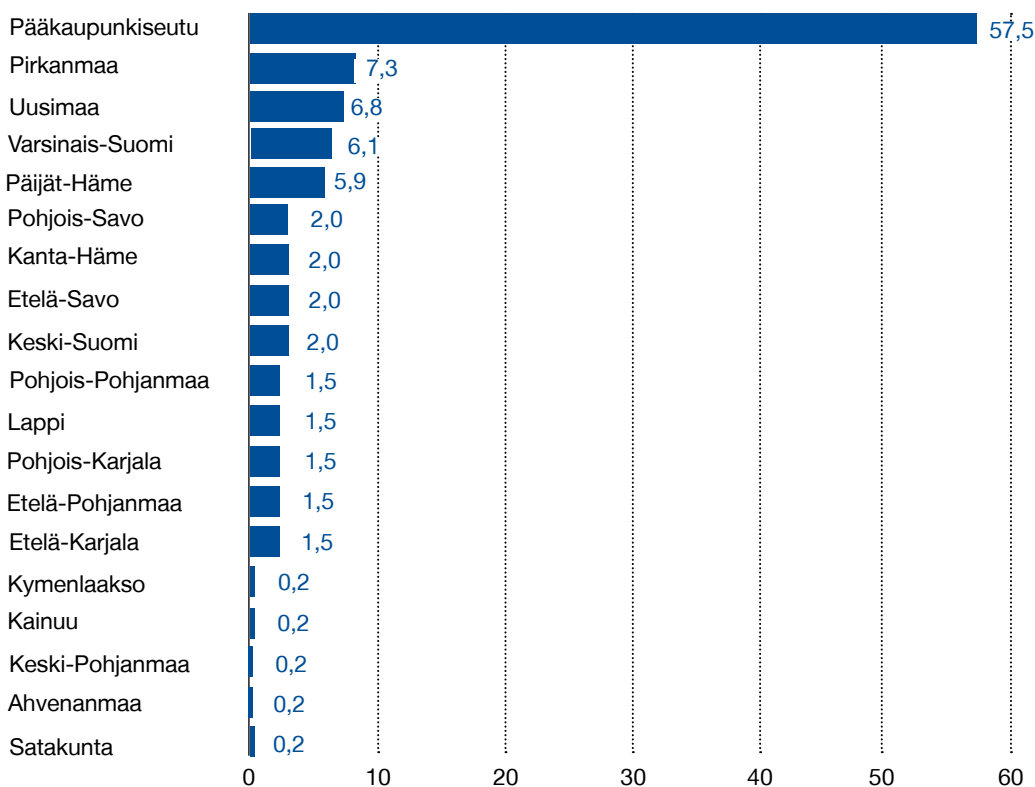
Vastanneista naisia oli runsas kolme neljäsosaa ja miehiä vajaa neljäsosa. Vastanneiden ikäryhmistä suurin oli 30-39 -vuotiaat. Alle 30 -vuotiaita oli 18 prosenttia vastanneista. Nuorten ikäluokka on kasvanut viime vuodesta, mutta merkittävä osa muotoilualan tulevaisuuden potentiaalisista osajista on vielä oppilaitosten kirjoilla. Ikääntyneitä 60 vuotta täyttäneitä oli noin kuusi prosenttia vastanneista. Ornamon jäsenkunta poikkeaa työvoiman keskimääräisestä ikärakenteesta edukseen siten, että alan osajien keski-ikä on hieman alhaisempi kuin työvoima keskimäärin (Kuvio 2).

Noin 57 prosentilla kyselyyn vastanneista olikin ylempi korkeakoulututkinto tai tutkijakoulutus

ja 37 prosentilla oli alempi korkeakoulututkinto (ammattikorkeakoulu, yms.) (Kuvio 3). Ornamon jäsenkunta on koulutetumpaa kuin koko työvoima keskimäärin, sillä maamme työllisestä työvoimasta vain vajaalla 30 prosentilla oli alempi tai ylempi korkeakoulututkinto vuonna 2013. Vuoden työmarkkinakyselyssä ei tiedusteltu tutkintojen suorittamisajankohdasta, mutta vuoden 2014 kyselyjen mukaan yli 50 prosenttia vastanneista oli valmistunut vuoden 2005 jälkeen.

Tutkintojen suorittamisajankohdat kertovat siitä, että monet vastanneista ovat nuorehkoja tai varhaiskeski-ikäisiä hieman alle tai päälle 40 -vuotiaita. Noin 58 prosenttia vastanneista toimii pääkaupunkiseudulla, mikä johtuu muotoilualan erityisosaamisen keskittymisestä alueelle. Pääkaupunkiseudun erityispiirteitä ovat osaamisintensiiviset liike-elämän palvelualat, joihin muotoilutoimistot eli muotoilualan KIBS-yritykset (KIBS = Knowledge Intensive Business Services) luetaan. Jos muu Uusimaa otetaan huomioon, noin 64 pro-

Kuvio 4. Ornamon kyselyyn vastanneet alueellisesti 2015, prosenttia

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

2.2 Työmarkkina-asema

Ornamon kyselyyn osallistuneista 54 prosenttia oli palkansaajia ja runsas kolmannes yrittäjiä. Ilman yritysmuotoa työskentelevät freelancerit ja taitelijat asettuvat työmarkkina-asemansa perusteella lähelle yrittäjiä (Kuvio 5). Heitä oli runsaat kuusi prosenttia vastanneista. Työttöminä oli kolme prosenttia ja työmarkkinoiden ulkopuolella (opiskelijat, eläkeläiset, yms.) oli pari prosenttia vastaajista. Ornamoon ja sen jäsenjärjestöihin kuuluvat henkilöt edustavat lähinnä työvoimamarkkinoilla olevaa aktiiviväestöä, sillä eläkeläisten ja opiskelijoiden osuus jäsenkunnasta on pieni.

Työuran pituus ja työpaikkojen vaihtuvuus

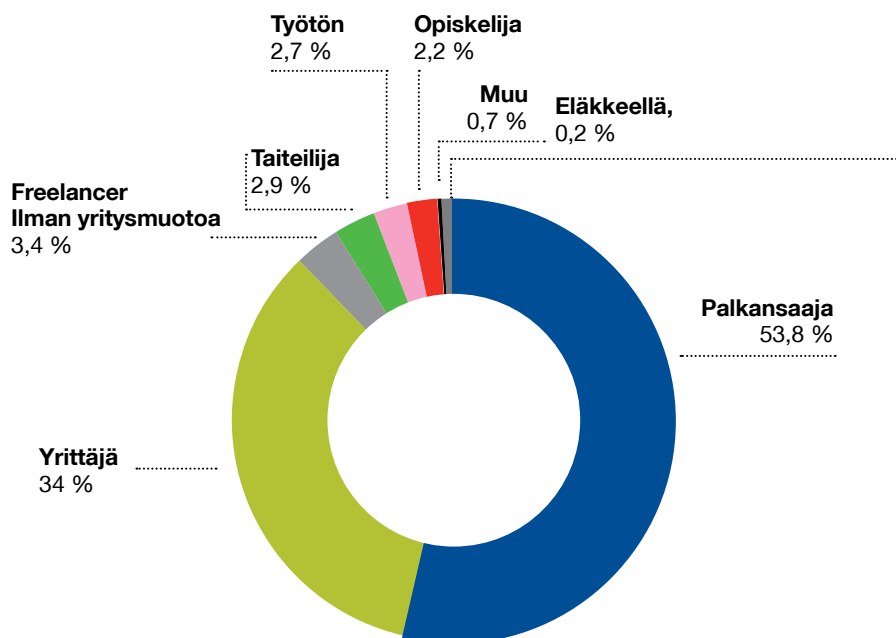
Ornamon kyselyyn vastanneista 56 prosenttia oli ollut työelämässä yli kymmenen vuotta ja neljänneksellä työelämän kokemuksta oli kertynyt yli 20 vuotta, joten vastaajat ovat varsin kokenutta väkeä (Kuvio 6). Työuransa alkuvaiheessa, alle kolme vuotta työelämässä olleita oli vastaajista 15 prosenttia. Vuoden 2015 kyselyjen mukaan muo-

toilualalla ollaan työpaikkauskollisia, sillä lähes kolmannes oli ollut saman työnantajan palveluksessa tai yrittäjänä yli kymmenen vuotta. Yli viisi vuotta saman työnantajan palveluksessa olleita tai yrittäjänä toimineita oli yli 50 prosenttia.

Palkansaajien kannalta katsoen vakituiset työsuhteet ovat myönteinen asia, mikä luo taloudellista turvallisuutta. Tosin työpaikkojen vaihtuvuus on merkki kansantalouden dynaamisuudesta, joka on tärkeä tekijä teknisessä kehityksessä ja tuottavuuden nousussa. Vaihtuvuuden moottoreina ovat kasvuyritykset, jotka kilpailevat osaavasta työvoimasta. Työpaikkojen vaihtuvuudella tarkoitetaan työvoimaan suhteutettua summaa syntyneistä työpaikoista niissä yrityksissä, jotka ovat lisänneet työvoimaansa ja hävinneistä työpaikoista niissä yrityksissä, jotka ovat vähentäneet työvoimaansa.

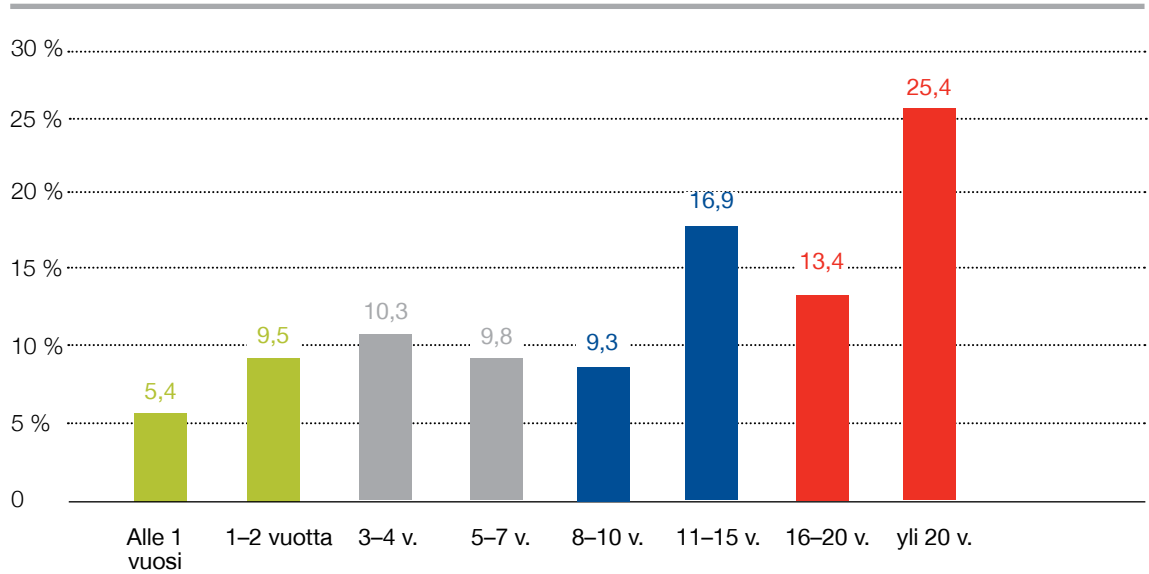
Uudet työpaikat edustavat yleensä korkeampaa teknologiaa ja niiden työntekijät ovat koulutempia, kun taas häviävillä työpaikoilla on tehotomampi teknologia ja vähemmän koulutettua työvoimaa. Suuresta työpaikkojen vaihtuvuudesta voi aiheutua kustannuksia, mutta vaihtuvuus varmis-

Kuvio 5. Ornamon kyselyyn vastannut jäsenkunta pääasiallisen ammattiaseman mukaan lokakuussa 2015, prosenttia vastanneista

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely 2015) © ORNAMO RY

Kuvio 6. Ornamon kyselyyn vastanneiden työuran pituus 2015, prosenttia vastanneista

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

taa parhaiten sen, että kilpailukykyiset yritykset löytävät sopivat työntekijät ja työntekijät saavat haluamansa työpaikat. Työpaikkojen vaihtuvuus on tärkeä osa luovaa tuhoa, jossa tehottomien yritysten poistuminen markkinoilta antaa tilaa elinkelpoisten yritysten kasvulle.

Palkansaajien työmarkkina-asema, työtehtävät ja työnantajat

Palkansaajista (pl. lasten hoitovapaalla ja opintovapaalla olevat, yms.) 70 prosentilla oli vakituinen kokoaikatyö joulukuussa 2015. Kolmetoista prosenttia työskenteli määräaikaisessa kokoaikatyös-

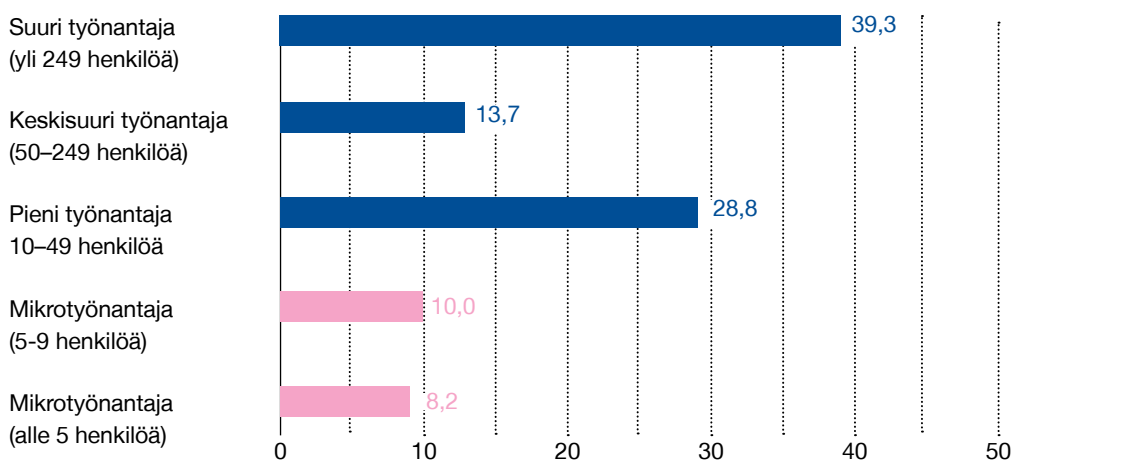
sä. Kokoaikatyössä olevien osuus oli muotoilualalla samaa luokkaa kuin maamme kaikkien palkansaajien keskuudessa. Ornamon jäsenet poikkeavat kaikista palkansaajista vain siten, että määräaikaista osa-aikatyötä tekevien osuus kaikista osa-aikatyötä tekevästä on keskimääräistä suurempi. Sen sijaan kaikkien palkansaajien keskuudessa vakituinen osa-aikatyö on yleisempää (Taulukko 1). Ornamon kyselyyn vastanneista palkansaajista miltei 80 prosenttia työskenteli yksityisessä yrityksessä tai yleishyödyllisessä yhteisössä vuonna 2015. Kuntayhteisössä (kunnat ja kuntayhtymät), valtio-organisaatioissa ja muissa julkisyhteisöis-

Taulukko 1. Ornamon kyselyyn vastanneet palkansaajat ja kaikki palkansaajat työsuhdetyypin mukaan joulukuussa 2015, prosenttia vastaajista.

	Osuus Ornamon kyselyyn vastanneista, %	Osuus maamme kaikista palkansaajista, %
Kokoaikatyössä	83	85,3
-vakituinen kokoaikatyö	69,6	74,1
-määräaikainen kokoaikatyö	13,4	11,2
Osa-aikatyössä	17,0	14,7
-vakituinen osa-aikatyö	8,2	10,5
-määräaikainen osa-aikatyö	8,8	4,2
Yhteensä	100,0	100,0

(Lähteet: Ornamon työmarkkinakysely 2015; Työvoimatutkimus, Tilastokeskus) © ORNAMO

Kuvio 7. Ornamon kyselyyn vastanneiden palkansaajien työnantajat kokoluokittain henkilöstön määrän mukaan 2015, prosenttia

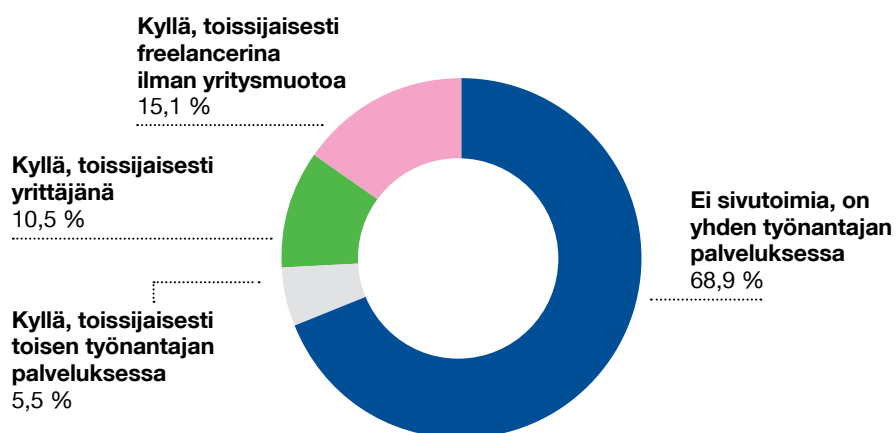
(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely 2015) © ORNAMO RY

samaa luokkaa kuin maamme kaikkien palkansaajien keskuudessa. Ornamon jäsenet poikkeavat kaikista palkansaajista vain siten, että määräaikaista osa-aikatyötä tekevien osuus kaikista osa-aikatyötä tekevästä on keskimääräistä suurempi. Sen sijaan kaikkien palkansaajien keskuudessa vakituinen osa-aikatyö on yleisempää (Taulukko 1). Ornamon kyselyyn vastanneista palkansaajista miltei 80 prosenttia työskenteli yksityisessä yrityksessä tai yleishyödyllisessä yhteisössä vuonna

2015. Kuntayhteisössä (kunnat ja kuntayhtymät), valtio-organisaatioissa ja muissa julkisyhteisöissä työllistyi heistä runsas viidennes. Kyselystä ilmeni, että enemmän kuin joka toinen palkansaaja työskenteli keskisuurissa 50-249 henkilön tai suurissa vähintään 250 henkilön organisaatioissa, sillä esimerkiksi tämänkokoisia yrityksiä on vain yksi prosentti maamme kaikista yrityksistä, jos alkutuotantoa ei oteta lukuun (Kuvio 7).

Ornamon kyselyistä kävi ilmi, että sivutoimet ovat

Kuvio 8. Ornamon kyselyyn vastanneiden päätoimisten palkansaajien sivutoimet 2015, prosenttia

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

muotoilualalla melko yleistä, sillä yli 30 prosenttia päätoimisista palkansaajista työskenteli toisijaisesti toisen työnantajan palveluksessa, itsenäisenä yrittäjänä tai freelancerina. Sivutoimisuus on yleistä naisvaltaisilla toimialoilla. Sivutoiminen yrittäjäyys antaa palkkatyössä toimiville ammattiosaajille mahdollisuuden lisäansioihin ja antaa kokemusta yrittäjänä, jos sitä voidaan harjoittaa

2.3 Työllisyystilanne ja työpaikan pysyvyys

Työ- ja elinkeinoministeriö TEM:n työllisyyskatsauksen mukaan työ- ja elinkeinotoimistoissa oli tammikuun 2016 lopussa 368 100 työtöntä työnhakijaa, mikä oli 8 500 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin. Työhakijoista kokoaikaisesti lomautettuja oli 31 000 eli 3 500 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Keskimäärin työttömiä työnhakijoita oli 14,0 prosenttia työvoimasta.⁵ Huolestuttavinta on pitkäaikaistyöttömien eli yhtäjaksoisesti yli vuoden työttöminä olleiden määrän kasvu. Heitä oli 120 700 henkilöä, mikä oli 19 200 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Laajan työttömyyden käsitteen mukaisesti työttömien työnhakijoiden ja erilaisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden tai palvelujen piirissä olleiden kokonaismäärä oli toukokuussa 482 800 henkilöä.⁶ Palvelujen piirissä oleviin lasketaan palkkatuilla ja valtiolle tukityöllistetyt, starttirahan saajat, työvoimakoulutuksessa, valmennuksessa, työharjoittelussa sekä työ- ja koulutuskokeilussa olevat. Heihin luetaan myös vuorotteluvapaasijaisena työskentelevät, kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvat sekä omaehtoisessa opiskelussa työttömyysetuudella olevat.

Työttömyys on lisääntynyt useimmissa ammattiryhmissä ja ikäryhmissä, joskin työttömyyden kasvu on ollut keskimääräistä reippaampaa ikäänntyvien yli 50 -vuotiaiden henkilöiden

puolella.⁷ 2010-luvulla uutena kehityspiirteinä on työttömyyden lisääntyminen koulutettujen keskuudessa. Prosentuaalisesti eniten työttömyys on lisääntynyt vuosina 2015-16 tutkijakoulutusasteella (9 %) ja alemmalla ja ylemmällä korkeakouluasteella. (6-7 %). Korkeasti koulutettujen työllisyystilanteen heikentyminen on vaikuttanut eniten naisten työllisyyteen.

Tilastokeskuksen tilastot

Työttömyyttä seurataan Suomessa myös Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen perusteella. Työvoimatutkimuksen ja työnvälitystilaston työttömyysluvut poikkeavat toisistaan, mikä johtuu tilastointiperusteiden eroista työnhaun aktiivisuuden ja työmarkkinoiden käytettävissä olon osalta. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilasto perustuu lainsäädäntöön ja hallinnollisiin määräyksiin. Tilastokeskuksen työvoimatutkimus noudattaa sen sijaan Kansainvälisen työjärjestön ILO:n tilastointisuositusta ja EY:n tilastoviraston Eurostatin käytäntöjä.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus perustuu 15-74 -vuotiaasta väestöstä poimittuun otospohjaiseen kyselytutkimukseen. Työvoimatutkimuksessa työtön on henkilö, joka tutkimusviikolla on työtä vailla (ei ollut palkkatyössä tai tehnyt työtä yrittäjänä), on etsinyt työtä aktiivisesti viimeisten neljän viikon aikana palkansaajana tai yrittäjänä ja voisi aloittaa työn kahden viikon kuluessa. Myös henkilö, joka on työtä vailla ja odottaa sovittua alkamista kolmen kuukauden kuluessa, luetaan työttömäksi, jos hän voisi aloittaa työn kahden viikon kuluessa.⁸

TEM:n työnvälitystilastossa ei työttömälle ole yhtä tiukkoja työnhaun kriteerejä kuin Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa. Työnvälitystilastossa työtön on työnhakija, joka on ilman työtä eikä työllisty päätoimisesti yritystoiminnassa. Työnvälitystilastossa työttömiin luetaan työnhakijaksi ilmoittautuneet kokonaan lomautetut. Sitä

5 Alueellisesti tarkasteltuna tilanne oli pahin Kainuun, Lapin, Keski-Suomen, Kaakkois-Suomen ja Pohjois-Karjalan ELY-keskusalueilla, joissa työttömiä työnhakijoita oli 17-18 prosenttia työvoimasta. Työllisyystilanne (pl. Ahvenanmaa) oli edelleen parhain Pohjanmaalla ja Uudellamaalla (työttömiä 10-12 % työvoimasta), joskin työttömien työnhakijoiden suhteellinen osuus on lisääntynyt eniten näillä alueilla viimeksi kuluneen vuoden aikana.

6 Määrä oli 1 400 enemmän kuin vuotta aiemmin.

7 Tammikuussa alle 25 -vuotiaita oli työttöminä työnhakijoina 48 300, eli 400 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Yli 50 -vuotiaita työttömiä 135 200, mikä oli 3 500 enemmän kuin vuotta aiemmin.

8 Työttömäksi luetaan myös opiskelija ja työpaikastaan toistaiseksi lomautettu, joka täyttää yllä mainitut kriteerit.

vastoin työttömiksi työnhakijoiksi ei lueta työttömyyseläkkeen saajia eikä päätoimisia koululaisia ja opiskelijoita – ei edes loma-aikoina. Käytännössä työnvälitystilasto kattaa työttömät, jotka saavat työttömyyskorvausta.

Työvoimatutkimuksen mukaan työttömiä oli tammikuussa 245 000, mikä oli 123 100 vähemmän kuin TEM:n työnvälitystilastossa oli työttömiä työnhakijoita. Työvoimatutkimuksen mukainen työttömyysaste oli 9,3 prosenttia tammikuussa 2016. Edellisestä vuodesta työttömien määrä oli lisääntynyt noin 14 000 henkilöllä ja työttömyysaste noin puolella prosenttiyksiköllä. Suurin Tilastokeskuksen ja TEM:n työttömyyslukujen eroja selittävä tekijä on piilotyöttömyys.⁹ Piilotyöttömiä oli työvoimatutkimuksen mukaan loppuvuonna 2015 keskimäärin 177 000 henkilöä.

Suomen nykyisen viime kesän toimintakautensa aloittaneen hallituksen tavoitteena on nostaa työllisten määrää 110 000 henkilöllä ja työllisyysastetta 72 prosenttiin vuoteen 2019. Arkijärjen mukaan tavoitteen saavuttaminen on mahdotonta neljässä vuodessa,¹⁰ sillä edellyttäisi reipasta 3-4 prosentin bruttokansantuote bkt:n kasvua, eikä sellaista ole näköpiirissä. Suomen bkt lisäytyi Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 0,4 prosenttia vuonna 2015 ja seuraaville vuosille enustetaan 1,0–1,5 prosenttia kasvua, mikä ei riitä parantamaan sanottavasti työllisyystilannetta.

Vertailun vuoksi voidaan mainita, että naapurimaamme Ruotsin talous kasvaa tällä hetkellä 3-4 prosenttia vuosivauhtia. Myös muissa Pohjoismaissa ja koko EU:ssa talous kasvaa keskimäärin nopeammin kuin Suomessa.

Ruotsissa työllisten määrä on lisääntynyt viime vuosikymmenen huippuvuosista eli vuosina 2008-15 noin 242 000 henkilöllä (+5,3 %). Samanaikaisesti Suomen työllisyys on pienentynyt 94 000 henkilöllä (-3,7 %). Suomessa 15-64 -vuotiaiden työllisyysaste oli 68 prosenttia vuonna 2015, kun se Ruotsissa oli samanaikaisesti 76 prosenttia.¹¹

Ornamolaisten työllisyysnäkymät

Ornamon kyselyyn vastanneista pääosa eli kaksi kolmasosaa vastanneista suhtautuu luottavaisesti tulevaisuuteen ja piti työpaikkansa säilymistä täysin tai melko varmana loppuvuonna 2015. Vain pari prosenttia oli työttöminä. Kyselyt osoittavat silti, että epävarmuus on lisääntynyt muotoilijoiden keskuudessa. Vastanneista 17 prosenttia piti irti-sanomisia mahdollisena ja todennäköisenä. Lomautuksia piti mahdollisena ja todennäköisenä 13 prosenttia vastaajista (Kuvio 9). Lomautukset ovat osoitus töiden vähenemisestä, mutta työnantajat uskovat yhä suhdanteiden paranemiseen.

Muotoilijoiden näkemykset työllisyystilanteesta ovat hyvin samankaltaiset kuin vuotta aiemmin. Ainoana erona on, että irtisanomisia pelkäävien osuus on nyt suurempi kuin vuotta aiemmin, mutta lomautuksiin uskovien määrä on supistunut. Kehityksen suunta on samankaltainen kuin TEM:in tammikuun 2016 työllisyyskatsauksessa. Tämä voi tarkoittaa sitä, että taloudellisissa vaikeuksissa olevissa yrityksissä lomautukset realisoituvat irtisanomiksi. Toisaalta uusien lomautusten väheneminen voi olla merkki taloudellisen aallonpohjan ohittamisesta. 📍

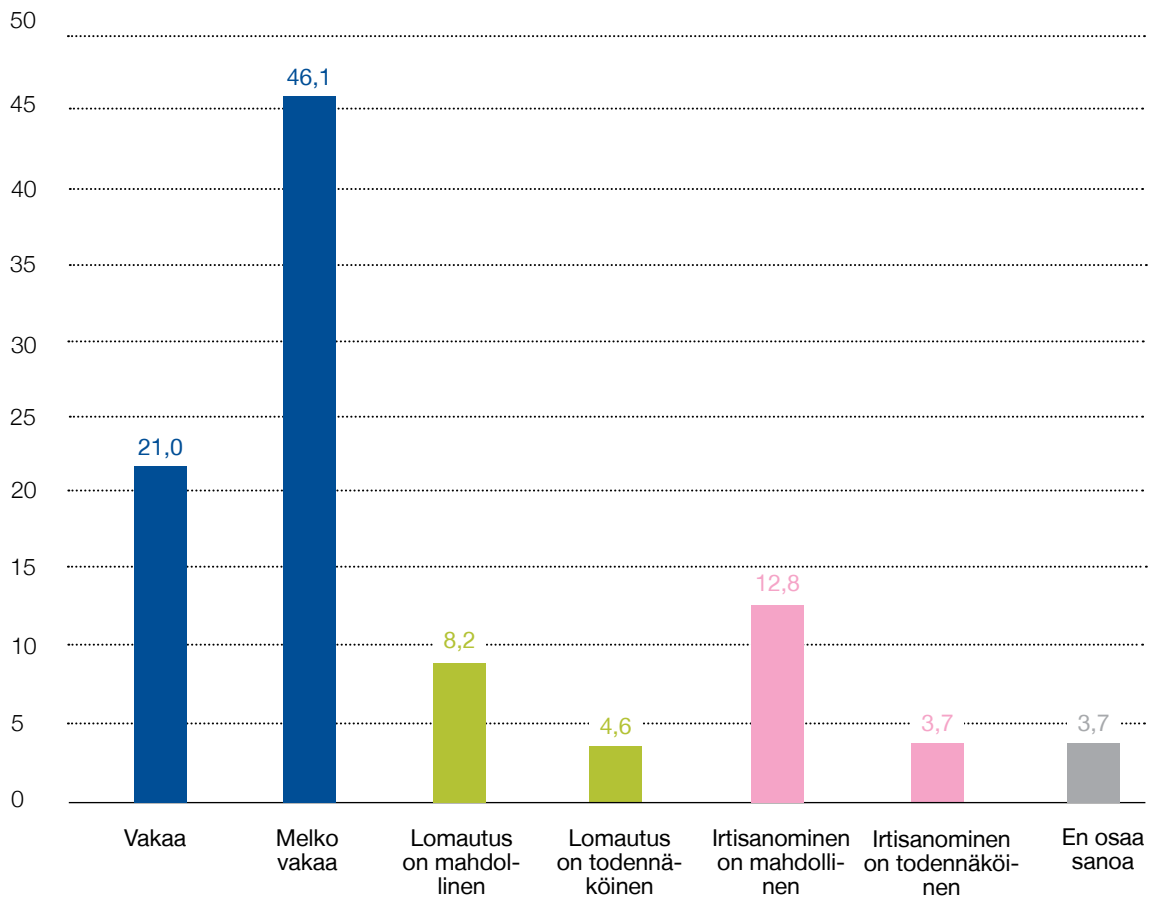
9 Piilotyöttömäksi luetaan työvoimatutkimuksessa työvoiman ulkopuolella oleva henkilö, joka haluaisi ansiotyötä ja olisi työhön käytettävissä kahden viikon kuluessa, mutta ei ole aktiivisesti etsinyt työtä viimeisten neljän viikon aikana.

10 Työmarkkinajärjestöjen sopiman kilpailukyky sopimuksen (yhteiskuntasopimuksen) arvellaan tuovan Suomeen 35 000 uutta työpaikkaa. Tosiasiassa edes tämän tavoitteen saavuttaminen ei ole varmaa.

11 20-64 -vuotiaiden työllisyysaste oli Suomessa 73 prosenttia mutta Ruotsissa 81 prosenttia vuonna 2015.

Kuvio 9. Ornamon kyselyyn vastanneiden palkansaajien varmuus työpaikan säilymisestä lähitulevaisuudessa, prosenttia vastanneista

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely 2015) © ORNAMO RY

---

3 Palkat ja yritysten työvoima- kustannukset

Muotoilualan kuukausipalkat edustavat Suomessa alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden palkansaajien keskiansiotasoa. Ornamon kyselyyn vastanneiden kokonaisansioiden keskiarvo oli 3 230 euroa ja mediaani 3 150 euroa kuukaudessa vuonna 2015. Kyselyjen ja Tilastokeskuksen palkkatilastojen mukaan keskipalkkojen nousu on pysähtynyt vuoden 2013 jälkeen.

Palkkojen korotukset ovat olleet pieniä ja ne ovat syntyneet lähinnä yleiskorotusten kautta. Toiseksi yleisin tapa on henkilökohtainen korotus. Kolmanneksi eniten palkkaa vaikuttavaa urakehityksen mukanaan tuoma parempi asema. Työmarkkinajärjestöjen kilpailukyky sopimus leikkaa keskipalkkaisen muotoilualan työntekijän vuotuisia nettoansioita runsaalla 400 eurolla, ellei menetyksiä korvata verotusta alentamalla.

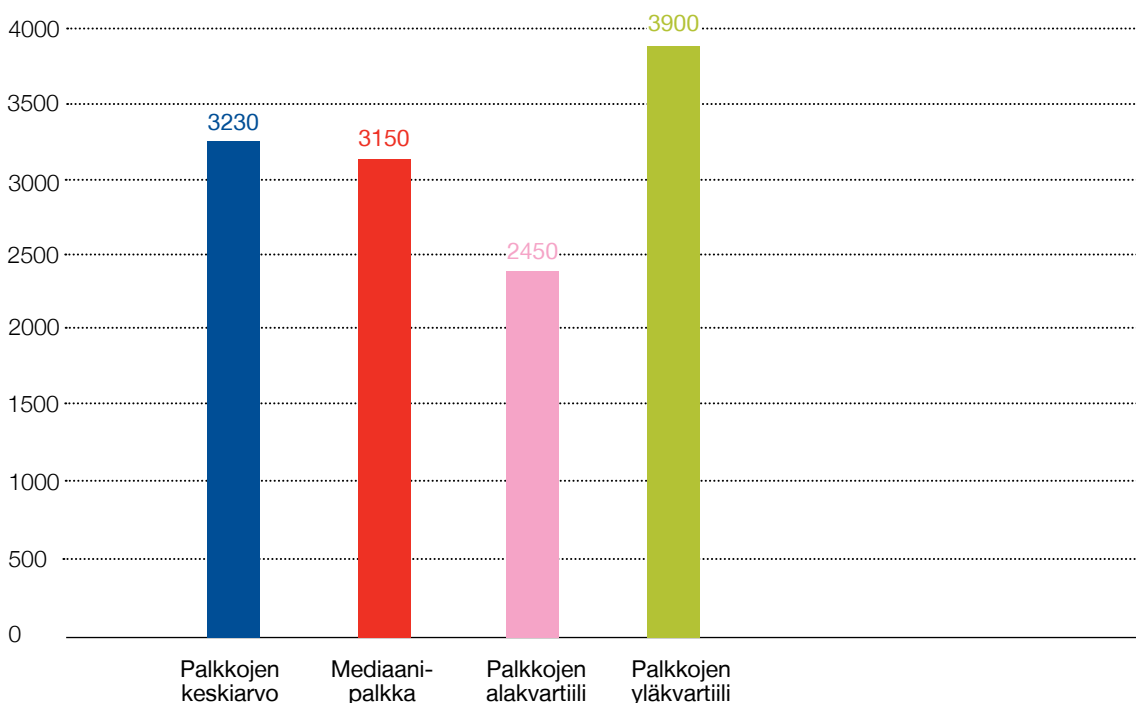
3.1 Palkansaajien ansiotaso

Ornamon kyselyn mukaan muotoilualan palkansaajien kokonaisansioiden keskiarvo oli kuukaudessa 3 230 euroa (Kuvio 10). Mediaanipalkka oli 3 150 euroa, mikä vastaa Suomessa alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden kokonaisansioiden keskiarvoa (3 140 euroa). Suomen kaikkien palkansaajien mediaanikokonaisansioihin verrattuna muotoilualan palkat olivat hieman suuremmat (2 950 euroa). Kokonaisansiot kuvaavat säännölliseltä sekä muulta työajalta, kuten yli- ja lisätyöajalta, maksettuja palkkoja, mutta ne eivät

sisällä lomapalkkoja tai tulospalkkioita.

Kyselytutkimuksissa palkkatasoa ei ole tarkasteltu kolmeen vuoteen ammattinimikkeen, toimenkuvan tai työnantajan toimialan perusteella. Syyinä on, että tarkemman tason rahamääräiset tiedot eivät ole luotettavia julkistettaviksi, mikä johtuu vastaajien pienestä määrästä.¹³ Vastaajien kokonaismäärä jäi palkkatietojen osalta 216 henkilöön vuonna 2015. Kyselystä saadut tiedot palkkatasosta kuvaavat silti melko hyvin muotoilualoilla toimivien suunnittelijoiden tai asiantuntijoiden¹⁴ kuukausiansiotasoa, sillä heidän osuutensa kyselyyn vastanneista oli kaksi kolmasosaa.

Kuvio 10. Ornamon kyselyyn vastanneiden palkansaajien keskimääräiset kokonaisansiot kuukaudessa (€), lokakuussa 2015, prosenttia¹²

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

12 Kun havainnot laitetaan järjestykseen kuukausipalkan suuruuden mukaan, mediaaniluku kuvaa keskimäistä havaintoa. Alakvartiilin alapuolelle jää neljäsosa havainnoista ja yläkvartiilin alapuolelle kolme neljäsosaa havainnoista. Ylä- ja alakvartiilin erotuksesta saadaan arvioitua kvartiiliväli, johon mahtuu 50 prosenttia havainnoista.

13 Monien yksittäisten ammattinimikkeiden, toimenkuvien tai työnantajien toimialojen osalta vastaajamäärät jäivät alle kahteenkymmeneen tai jopa muutamaan henkilöön, minkä vuoksi saaduista vastauksista laskettavien kuukausipalkkojen keskiarvo- tai mediaanilukuihin sisältyy suuria virhemahdollisuuksia. Näin pieneen havaintojen määrään perustuvia tilastoja ei myöskään julkaista Tilastokeskuksen palkkatilastoissa. Lisäksi asiaan vaikuttaa se, että pääosa vastanneista työskentelee yksityisissä yrityksissä, joissa palkat määräytyvät pitkälti työnantajakohtaisesti.

14 Konsultointi ja suunnittelu, tuotekehitys- ja suunnittelu sekä muu tutkimus ja kehittäminen.

Taulukko 2. Säännöllisen työajan kuukausipalkkojen kehitys muotoilualan ammateissa yksityinen ala 2010–14

	Tuote- ja vaate-suunnittelijat	Graafiset ja multimedia-suunnittelijat	Sisustus-suunnittelijat	Käsityö-tuotteiden valmistajat
2010, euroa	3185	3132	..	2371
2011, euroa	3289	3932	..	2558
2012, euroa	3513	3641	2307	2592
2013, euroa	3701	3670	2334	2644
2014, euroa	3690	3443	2284	2561
Nimellinen kasvu 2013–14	-0,2	-6,5	-2,1	-3,1
Nimellinen kasvu 2010–14 %	15,9	9,6	..	8,0
Naisten ansiot/mielsten ansiot %	79,3	90,3	92,1	76,1

(Lähde: Palkkarakenneilasto, Tilastokeskus) Sisustussuunnittelijat: esim. sisustussuunnittelija, visualisti, somistaja, myymäläsuunnittelija. Ei sisällä sisustusarkkitehtejä (Ammattiluokitus 2010, Tilastokeskus).

Ammattiluokituksen mukaiset palkat

Lisätietoja muotoilualan palkansaajien palkkojen kehityksestä voidaan saada määrättyjen ammattiryhmien osalta Tilastokeskuksen palkkarakenneilastoista. Ammattiluokituksen (luokitus 2010) mukaiset vertailukelpoiset tilastot ovat käytävissä vuodesta 2010 lukien. Ne kattavat muotoilualan osalta tuote- ja vaatesuunnittelijat (luokka 2163), graafiset ja mediasuunnittelijat (luokka 2166), sisustussuunnittelijat (luokka 3432) sekä käsityötuotteiden valmistajat (luokka 731). Vuodelta 2013 palkkatietoja on saatavilla myös koru-, kulta- ja hopeasepistä (luokka 7313).¹⁵

Tilastokeskuksen palkkarakenneilastojen mukaan tuote- ja vaatesuunnittelijoiden säännöllisen työajan keskiansio oli 3 690 euroa kuukaudessa vuonna 2014.¹⁶ Graafiset ja mediasuunnittelijoiden keskiansiot olivat 3 433 euroa, sisustussuunnittelijoiden 2 284 ja käsityövalmistajien 2 561 euroa. 2010-luvulla nimellisten kuukausipalkkojen nousu oli muotoilualalla ripeää vuoteen 2013 saakka, mutta palkkakehitys pysähtyi ja nimellisiansiot kääntyivät laskuun vuonna 2014. Keskipalkat alenivat etenkin graafisten ja mediasuunnittelijoiden osalta (Taulukko 2).

Palkkakehitys olisi ollut muotoilualalla reippaampaa kuin kansantaloudessa keskimäärin ansiotasoindeksillä mitattuna elleivät palkat olisi kääntyneet laskuun vuonna 2014. Tilastokeskuksen ansiotasoindeksin mukaan palkat nousivat koko kansantaloudessa ja yksityisellä alalla noin 10 prosenttia vuosina 2010–14. Palkkatilastot kuvaavat lähinnä yrityksissä työskentelevien muotoilualan palkansaajien ansiotasoa. Julkisyhteisöistä (valtio ja kuntayhteisöt) palkkatietoja on saatavilla vain graafisten ja mediasuunnittelijoiden osalta.¹⁷ Syynä on havaintojen pieni määrä.

Huomionarvoista palkkakehityksessä on, että naisten kuukausipalkat olivat alhaisemmat kuin miesten palkat. Graafisten ja mediasuunnittelijoiden sekä sisustussuunnittelijoiden osalta naisen palkka oli vajaa 90 prosenttia miesten palkoista, mutta tuote- ja vaatesuunnittelijoiden sekä käsityötuotteiden valmistajien osalta naisen palkka jäi alle 80 prosenttiin miesten palkoista. Syynä voi olla, että miehet toimivat keskimääräistä enemmän johtavissa asemissa, osaavat paremmin hinnoitella itsensä tai naiset jäävät jälkeen palkkakehityksestä perhevapaiden vuoksi.

15 Koru-, kulta- ja hopeaseppien keskikuukausiansiot olivat 2 565 euroa vuonna 2014.

16 Säännöllisen työajan kuukausipalkat eroavat kokonaisansioista siten, että ne eivät sisällä yli- ja lisätyöajalta maksettua palkkoja.

17 Kunnissa graafisten ja mediasuunnittelijoiden keskikuukausiansiot olivat 3 251 euroa vuonna 2014.

3.2 Ansiot ja koulutustaso

Tilastokeskus tarjoaa säännöllisen työajan kuukausipalkkojen kehitystä kuvaavia tilasto- ja myös eräiden muotoilualan liittyvien tutkintojen osalta, joita ovat artesaani (luokka 3211 taide- ja käsiteollisuuden peruskoulutus), kuvataiteen perustutkinto (luokka 3213), käsi- ja taideteollisuuden ammattitutkinto (luokka 324), käsi- ja taideteollisuus erikoisammattitutkinto (luokka 327), artonomi (luokka 5211 ammattikorkeakoulututkinto), käsi- ja taideteollisuuden ammattikorkeakoulututkinto (luokka 6211) ja kuvataiteen ammattikorkeakoulututkinto (luokka 6213).

Palkkatilastot osoittavat, että kuukausipalkat nousivat vuonna 2014 yli kolmeen tuhanteen euroon vain artenomeilla ja käsi- ja taideteollisuuden erikoisammattitutkinnon suorittaneilla.

Myönteisintä palkkakehitys on ollut artenomeilla ja käsi- ja taideteollisuuden AMK-tutkinnon suorittaneilla vuosina 2010–14. Näissä koulutushaaroissa palkkakehitys on ollut parempaa kuin koko yksityisellä alalla keskimäärin. Tosin keskiarvoina laskettujen palkkojen kehitykseen voi liittyä tilastollisista syistä johtuvia vuosittaisia vaihteluja, mikä johtuu pienestä otoskoosta. (Taulukko 3).

18 Keskiarvoina laskettujen kuukausipalkkojen kehitykseen voi liittyä pienestä otoskoosta johtuvia vuosittaisia vaihteluja. Sen sijaan mediaanipalkkoja kuvaavat palkkatilastot voisivat antaa palkkakehityksestä tasaisempia ai-
kasarvoja.

Taulukko 3. Säännöllisen työnajan kuukausipalkkojen nimellinen kehitys (keskiarvot) muotoilualan liittyvien tutkintojen suorittaneiden osalta 2010–14¹⁸

	Palkka 2010, €	Palkka 2011, €	Palkka 2012, €	Palkka 2013, €	Palkka 2014, €	Kasvu 2013-14%	Kasvu 2010-14%
Artesaani	2 381	2 414	2 461	2 520	2 543	0,9	6,8
Kuvataiteen perustutkinto	2 342	2 458	2 475	2 571	2 530	-1,6	8,0
Käsi- ja taideteollisuuden ammattitutkinto	2 740	2 789	2 847	2 435	2 917	19,8	6,5
Käsi- ja taideteollisuuden erikoisammattitutkinto	3 237	2 647	2 956	3 048	3 313	8,7	2,3
Artonomi	2 843	2 997	3 167	3 108	3 158	1,6	11,1
Käsi- ja taideteollisuuden AMK -tutkinto	2 597	2 706	2 722	2 777	2 848	2,6	9,7
Kuvataiteen AMK-tutkinto	2 363	2 313	2 474	2 513	2 548	1,4	7,8
Yksityisten alojen keski- kuukausiansiot	3 255	3 328	3 428	3 503	3 538	1,0	8,7

(Lähde: Yksityisen sektorin palkkatilastot) © TILASTOKESKUS

3.3 Palkat ja työvoimakustannukset muotoilutoimistossa

Tilastokeskuksen yritystilastojen pohjalta voidaan seurata alan osaamisintensiivisten KIBS-alojen (muotoilutoimistojen) palkkojen kehitystä ja verrata sitä yritysten liikevaihdon ja työn tuottavuuden (liikevaihto per henkilöstö) yleiseen kehitykseen. Muotoilutoimistoihin luetaan graafinen muotoilu (Nace 74101), sisustussuunnittelu (Nace 74102) ja teollinen muotoilu (Nace 74109). Vuonna 2014 näillä toimialoilla oli Tilastokeskuksen yritystilastojen mukaan 2006 yritystä, joiden työllisyys oli noin 1 800 henkilöä ja liikevaihto 196 miljoonaa euroa.¹⁹

Palkansaajien vuosipalkat olivat muotoilu-alan erikoistuneissa KIBS-yrityksissä keskimäärin 38 200 euroa vuonna 2014, eli 3 200 euroa kuukautta kohden laskettuna. Ansiotaso oli parhain teollisen muotoilun toimialalla ja alhaisin

sisustussuunnittelussa. Palkansaajaa kohden laskettuna vuosipalkat alenivat muotoilutoimistoissa keskimäärin miinus 1,6 prosenttia vuosina 2009–11 ja miinus 0,5 prosenttia vuosina 2012–14. Palkat nousivat kaikilla muotoilualoilla paitsi teollisen muotoilun toimialalla vuonna 2014, jolloin ne pysyivät suurin piirtein ennallaan.

Vuosipalkkojen nousu oli vuosina 2012–14 kaikilla muotoilualoilla hitaampaa kuin työn tuottavuuden (liikevaihto/henkilöstö) kehitys. Ero tuottavuuden ja vuosipalkkojen kehityksen välillä oli suurin sisustussuunnittelussa. Tuottavuuden kehitys ei välttämättä heijastu yritysten kannattavuuteen lyhyellä aikavälillä,²⁰ mutta pitkällä aikavälillä kannattavuus on riippuvainen tuotannon tehokkuuden muutoksesta. Tehokkuuden parantumisesta johtuva kannattavuuden kasvu onkin paras keino erottua muista samoilla markkinoilla toimivista kilpailijoista.

19 Ennen tilastovuotta 2013 yritystilastot laadittiin Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri YTR:n toimesta. Tilastovuodesta 2013 lukien yritystilastoja laatii yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto.

20 Lyhyellä aikavälillä kannattavuus voi parantua pelkästään hinnan muutosten vuoksi, jos tuotteiden tai palvelujen markkinahinta kohoaa tai tuotannossa käytettävien panosten hinta alenee.

Taulukko 4. Palkansaajien vuosipalkkojen ja tuottavuuden (liikevaihto/henkilöstö) kasvu muotoilun KIBS-yrityksissä 2008–13

	Graafinen muotoilu, euroa	Sisustus suunnittelu, euroa	Teollinen muotoilu, euroa	Yhteensä, euroa
2008	35600	33600	35800	35000
2009	38400	32800	37100	35900
2010	35100	33500	37400	35600
2011	36200	31000	38700	35300
2012	38600	35600	40400	38400
2013	38500	33700	38800	36900
2014	39300	36800	38800	38200
Vuospalkan kasvu:				
2009–11, %	-5,8	-5,5	4,3	-1,6
2012–14, %	1,8	3,3	-4,0	-0,5
Tuottavuuden nousu:				
2009–11, %	-1,0	-14,1	-7,4	-9,4
2012–14, %	15,7	9,1	5,1	10,1

(Lähde: Yritystilastot, Tilastokeskus) Sisustussuunnittelijat: esim. sisustussuunnittelija, visualisti, somistaja, myymäläsuunnittelija. Ei sisällä sisustusarkkitehtejä (Ammattiluokitus 2010, Tilastokeskus).

Työn tuottavuuden nousu yhdistettynä yksikkötyökustannusten alentumiseen ovat nostaneet muotoilutoimistojen kilpailukykyä jo ilman yhteiskuntasopimusta (kilpailukyky sopimusta). Tuottavuutta koskevassa tarkastelussa kannattaa ottaa huomioon, että merkittävä osa muotoilutoimistojen henkilöstöstä on yrittäjiä, joiden saamat yrittäjätulot ja osingot, yms. eivät sisälly palkkasummiin. Keskimäärin yrittäjiä oli 39 prosenttia muotoilutoimistojen henkilöstä vuonna 2014. Osuus oli suurin graafisessa muotoilussa ja pienin teollisen muotoilun toimialalla.

Yritysten henkilöstökulujen kehitys

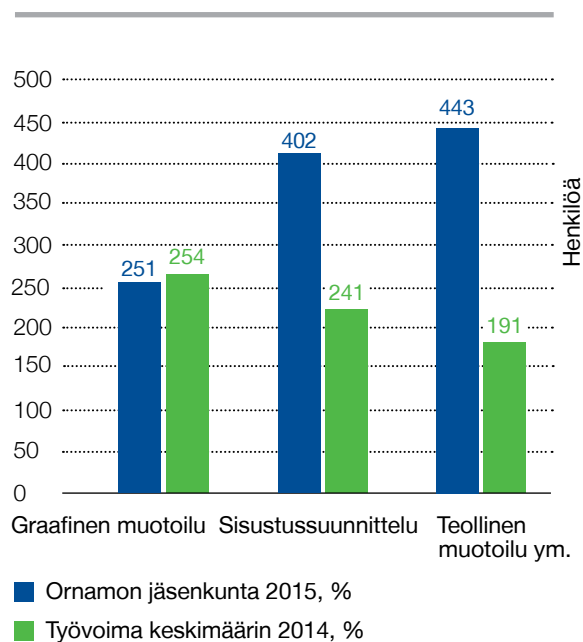
Henkilöstökulut (palkat ja henkilösivukulut) olivat keskimäärin noin 26 prosenttia muotoilualan yritysten liiketoiminnan tuotoista (liikevaihto ja muut liiketoiminnan tuotot) vuonna 2014. Varsinaiset palkka- ja henkilöstökulut eivät kerro totuutta todellisten henkilöstökulujen koko merkityksestä alle kymmenen henkilöä työllistävissä mikroyrityksissä ja etenkin niissä omistajayrittävetoisissa pienyrityksissä, joissa yrittäjät eivät maksa tai voi maksaa palkkaa itselleen kuin yksityisottojen avulla, ja joissa vain yrittäjäeläkemaksut kirjataan yritysten tuloslaskelmiin.

Edellä mainituista syistä johtuen Tilastokeskuksen yritystilastoissa on tehty mikroyrityksille niin sanottu laskennallinen palkka-oikaisu, jonka avulla on arvioitu yrittäjien palkatonta työpanosta heidän omistamissaan yrityksissä. Palkka-oikaisu on toteutettu siten, että ensiksi on määritelty yrityskohtaisesti yrittäjän palkattomasti tekemä vuosityö panos. Tämän jälkeen on arvioitu palkattoman työpanoksen palkkasumma.²¹ Jos palkka-oikaisu otetaan huomioon, olivat henkilöstökustannukset muotoilutoimistoissa keskimäärin 40 prosenttia liiketoiminnan tuotoista vuonna 2014.

Henkilöstökustannusten suhteellinen osuus muotoilutoimistojen liiketoiminnan tuotoista oli noussut TEM:in julkaisemien tilinpäätöstilastojen mukaan vuosina 2009-13 noin kolme prosenttiyksikköä, jos mikroyritysten palkka-oikaisua ei oteta huomioon. Yritysten kokoluokittain tarkasteltuna henkilöstökulujen osuus liiketoiminnan tuotoista on ymmärrettävistä syistä johtuen suurin vähintään kymmenen henkilön yrityksissä. Jos palkka-oikaisu otetaan huomioon, olivat henkilöstökustannukset nousseet peräti kahdeksan prosenttia vuosina 2008-13 (Kuvio 12).

Vuonna 2014 toteutunut kehitys osoittaa, että palkkakustannusten osuus liiketoiminnan tuotoista on alentunut silmännähdän. Tämä on linjas-

Kuvio 11. Muotoilutoimistojen henkilöstö jaettuna palkansaajiin ja yrittäjiin 2014

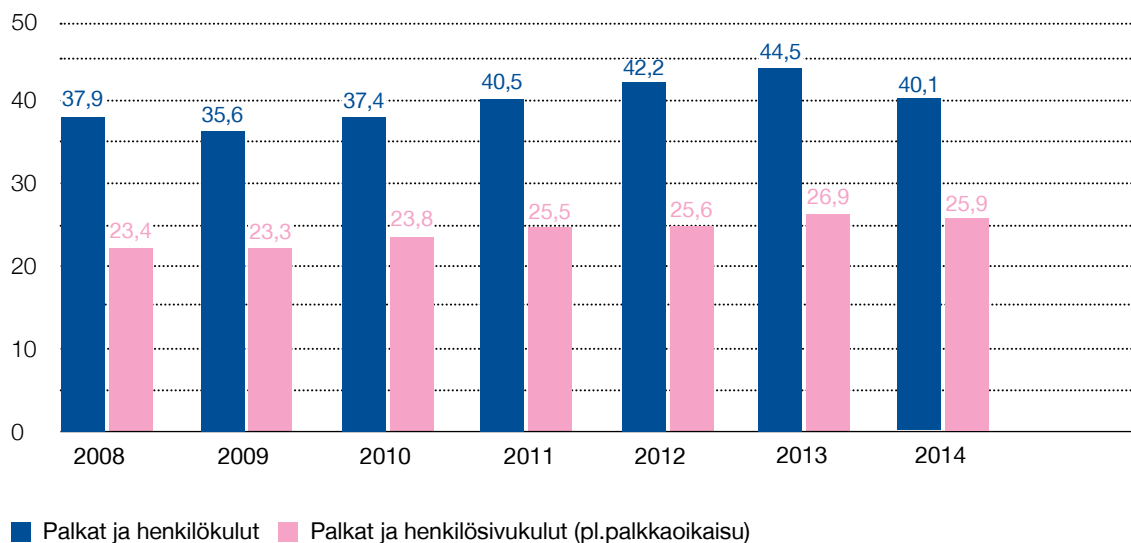

(Lähde: Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Tilastokeskus)

sa palkkojen nousun pysähtymisen kanssa, joskin muutos on suurin yrittäjille arvioidun palkka-oikaisun osalta. Toimialakohtaisesta tarkastelusta ilmenee, että varsinaisten maksettujen palkkojen osuus liiketoiminnan tuotoista on korkein teollisessa muotoilussa ja alhaisin sisustussuunnittelussa. Palkkakustannusten osuudessa on ollut suhdannekuoroista vaihtelua, mutta ne alenivat teollisessa ja graafisessa muotoilussa vuonna 2014.

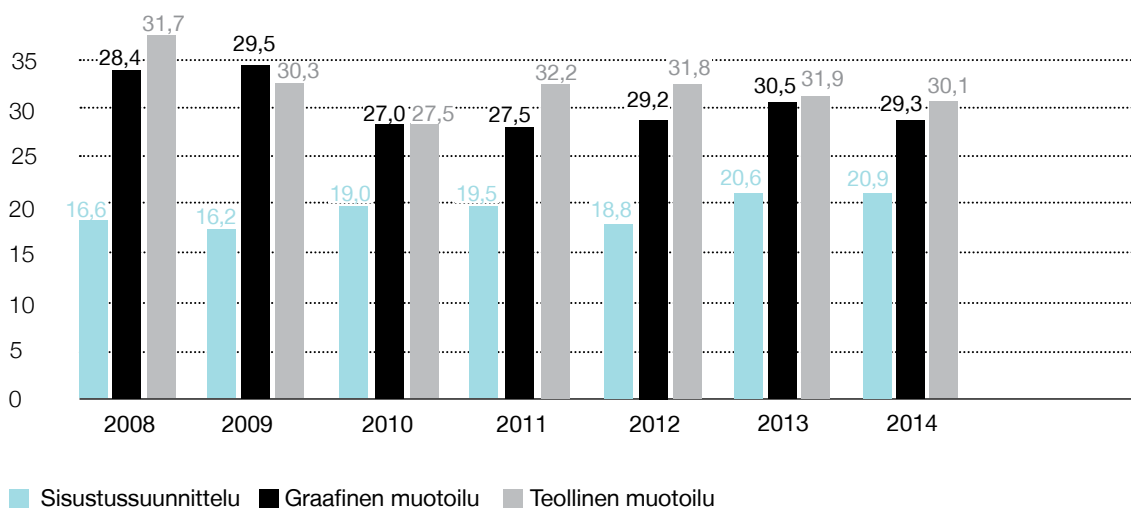
²¹ Palkka-oikaisun lähtökohdalla on, että yritystoiminnan on tuotettava yrittäjälle vähintäänkin kohtuullinen vuosityöpanosta vastaava ansio. Toisaalta palkka-oikaisu on vain laskennallinen kannattavuutta rasittava erä. Se eroaa muista tuloslaskelman eristä siinä suhteessa, että se ei ole todellisuudessa syntynyt kuluerä tai maksu.

Kuvio 12. Henkilöstökulujen osuus muotoilutoimistojen liiketoiminnan tuotoista yritysten yhteensä (ml.palkkaokaisu) 2008-14 prosenttia

(Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, Toimiala Online -palvelu)

Kuvio 13. Henkilöstökulujen osuus muotoilutoimistojen liiketoiminnan tuotoista yritysten toimialoittain (pl.palkkaokaisu) 2008-14, prosenttia

(Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, Toimiala Online -palvelu vuodelta 2014 ennakkotiedot)

3.4 Ansiotason kehitys ja toimeentulo

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan muotoilualan palkansaajien keskiansiot ovat hieman korkeammat kuin kaikilla yksityisillä aloilla keskimäärin. Lisäksi ansiotulojen jakauma on muotoilualalla tasaisempaa. Ornamon kyselyn mukaan vajaa 40 prosenttia ansaitsi 2500-3 500 euroa kuukaudessa vuonna 2015. Hyvään vähintään 4 500 euron kuukausipalkkaan, joka vastaa Suomessa ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden keskimääräistä ansiotasoa, ylsi 15 prosenttia vastaajista. Vastaavasti alle 2 500 kuukausiansiotasoon jäi vajaa neljännes (Kuvio 15).

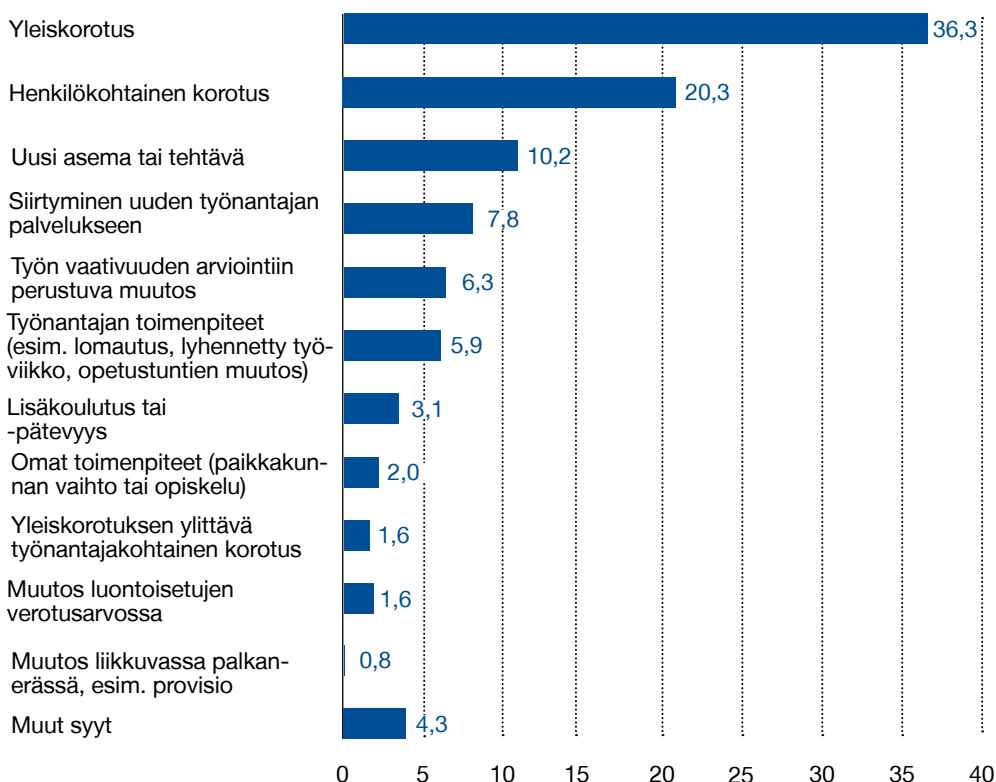
Kyselyyn vastanneista yli 70 prosenttia totesi, että palkka oli pysynyt ennallaan vuosina 2014-15.²² Palkka oli noussut runsaan viidennes osalta ja alentunut vain viiden prosentin osalta. Korotukset ovat pieniä, sillä ne ovat syntyneet pääosin yleiskorotusten yhteydessä (Kuvio 14). Toiseksi yleisin tapa on henkilökohtainen koro-

tus. Kolmanneksi eniten palkkaan ovat vaikuttaneet urakehityksen mukanaan tuoma uusi asema tai toimenkuva. Myös työpaikan vaihtaminen voi merkitä palkannousua. Palkka alenee yleensä vain kriisitilanteessa (lomautus, yms.).

Tulospalkkaus ja rojaltit

Kyselyyn vastanneista vajaa viidennes oli tulospalkkauksen piirissä ja lähes kolme neljäsosaa oli tulospalkkausjärjestelmien ulkopuolella (Kuvio 16). Määritelmällisesti tulospalkkaus on järjestelmä, jossa henkilön saama palkka määräytyy henkilön, ryhmän tai koko organisaation aikaansaaman työtuloksen perusteella. Tulospalkkaus on tunti- tai kuukausipalkkausta täydentävä palkkausmuoto, jolla kannustetaan tärkeinä pidettyjen tavoitteiden saavuttamiseen. Tulospalkkausmuotoja ovat perinteiset ja uudet tavoite- ja tulosjohtamisen myötä syntyneet palkkaustavat.

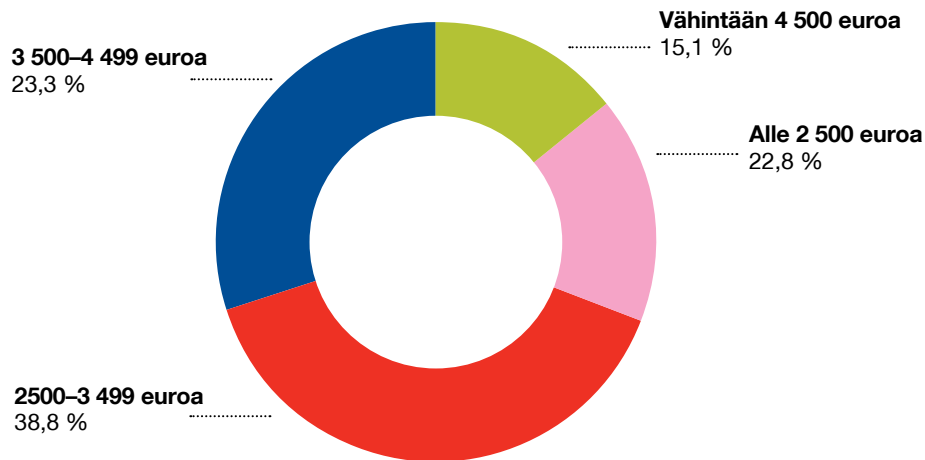
Kuvio 14. Ansiotason muutosten taustatekijät Ornamon kyselyyn vastanneilla 2015, prosenttia

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

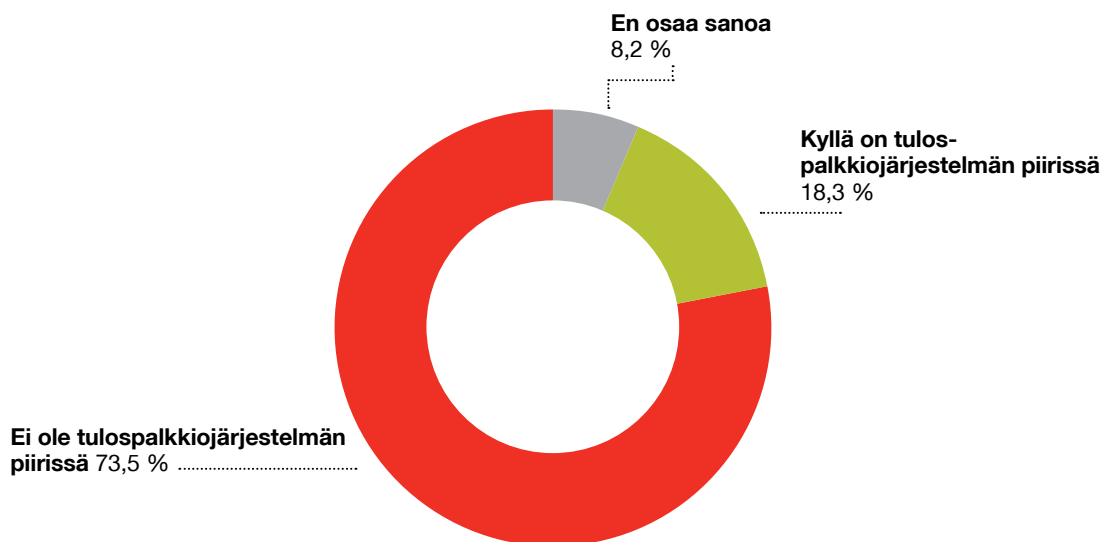
²² Palkka on pysynyt suurin piirtein ennallaan, jos ansiotason nousu tai lasku on ollut alle 200 euroa.

Kuvio 15. Ornamon kyselyyn vastanneet palkansaajat keskimääräisten kuukausiansion mukaan tuloluokittain marraskuussa 2015, prosenttia vastanneista

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

Kuvio 16. Ornamon kyselyyn vastanneiden palkansaajien tulospalkkiojärjestelmät 2015, prosenttia

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

Rojaltikorvauksia oli saanut vain viisi prosenttia palkansaajista vuonna 2015. Keskimääräinen rojaltikorvaus oli noin 2800 euroa. Määritelmällisesti rojalti (engl. royalty) on korvaus kirjallisen, taiteellisen tai tieteellisen teoksen tekijänoikeuden tai valokuvaan perustuvan oikeuden tai patentin, tavaramerkin, mallin, muotin, piirustuksen, salaisen kaavan tai valmistustavan käyttämisestä tai käyttöoikeudesta tai korvaus teollisia, kaupallisia tai tieteellisiä kokemuksia koskevista tiedoista. Laskentapohjana voidaan käyttää esimerkiksi määräprosenttia tuotannon arvosta.

Tyytyväisyys ansiotasoon

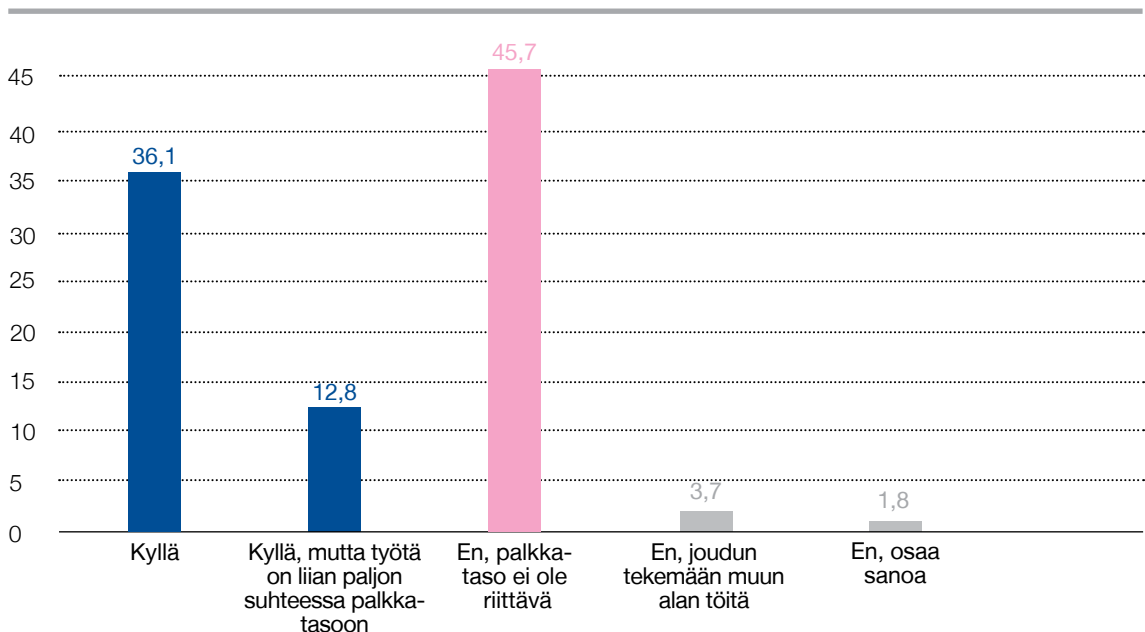
Vaikka muotoilualan kuukausipalkat edustavat suurin piirtein maamme palkansaajien keskiansiotasoa, täysin tyytyväisiä palkkaansa oli 36 prosenttia Ornamon kyselyyn vastanneista. 13 prosenttia totesi kyllä tulevansa toimeen tuloillaan, mutta ilmoitti työmäärän olevan kohtuuttoman suuren palkkatasoon verrattuna. Vastaavasti lähes joka toinen ilmoitti, että palkkataso ei ole riittävä, ja jotkut joutuvat tekemään muita töitä tullaakseen toimeen. Osasyynä on se, että pääosa kyselyyn vastanneista asuu pääkaupunkiseudulla, jossa asumi-

sen kustannukset ovat korkeat (Kuvio 17).

Korkeat asumiskustannukset kasvukeskuksissa, kuten pääkaupunkiseudulla vähentävät myös työpaikkojen tervettä vaihtuvuutta. Työpaikkojen vaihtuvuus on tärkeää teknisessä kehityksessä ja tuottavuuden nousussa. Yhteiskunta voisikin tukea sopivalla tavalla työpaikkojen tervettä vaihtuvuutta. Keskeinen keino olisi vilkastuttaa asuntomarkkinoita siten, että kasvuseuduilla olisi riittävästi kohtuuhintaisten asuntojen tarjontaa. Tähän voidaan vaikuttaa kaavoituksella, tarpeettomiksi jääneiden tyhjen toimitilojen muuttamisella asunnoiksi ja kiinteistöverotusta kehittämällä.

Kiinteistöverotuksella voidaan lisätä kansantalouden dynamiikkaa siten, että asuntotuotantoon kaavoitetun tonttimaan rakentamisen pantaaminen sopivaan suhdannetilanteeseen tai liike- ja toimistotilojen pitäminen tyhjillään ei olisi yhtä kannattavaa kuin nykyisin. Yksi tapa olisi korottaa rakentamattoman tonttimaan kiinteistöverotusta tai sitoa kiinteistövero paremmin rakennusoikeuteen. Suuret asumiskustannukset ovat muutoinkin haitallisia kansantaloudelle, sillä ne heikentävät kotitalouksien kulutusmahdollisuuksia ja heikentävät sitä kautta talouskehitystä.

Kuvio 17. Ornamon kyselyyn vastanneiden palkansaajien tyytyväisyys ansiotasoon 2014, prosenttia

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

Kilpailukyky sopimuksen vaikutuksia

Palkkaansa tyytyväisten määrä aleni vuoteen 2014 verrattuna ja tyytymättömien määrä lisääntyi. Keskeisten työmarkkinajärjestöjen²³ sopima kilpailukyky paketti voi heikentää palkansaajien ansiotasoa edelleen. Puhetta on ollut palkankorotusten jäädyttämisestä vuodeksi 2017, minkä lisäksi työntekijöiden keskimääräistä työeläkemaksua (TyEL) korotetaan 1,20 prosenttia vuosina 2017-2020. Myös palkansaajien työttömyysvakuutusmaksu nousee vaihteittain 0,85 prosenttia vuosina 2017-18. Työnantajien sosiaalivakuutusmaksuja alennetaan vastaavalla määrällä.²⁴

Sopimuksella korvataan hallituksen valmistelemaat lait, joilla helatorstai ja loppiaainen olisi muutettu palkattomiksi vapaapäiviksi, ja joilla olisi leikattu sairausajan palkkoja ja lomarahoja sekä lyhennetty pitkiä vuosilomia. Järjestöt edellyttävät lisäksi, että hallitus peruuttaa suunnittelut 1,5 miljardin lisäleikkaukset ja veronkorotukset. Nyt palkansaajien ostovoiman kehitys on riippuvainen siitä, toteutuvatko hallituksen lupaamat tuloveron kevennykset vuonna 2017. Toisaalta työnantajat voivat nostaa palkkoja muillakin perusteella kuin yleiskorotuksien kautta.

Veronmaksajien Keskusliiton laskelmien mukaan palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun ja työeläkevakuutusmaksun korotus uhkaa kiristää palkansaajien verotusta noin prosenttiyksiköllä vuoteen 2019 mennessä. Muotoilualan keskipalkkatasoa edustavan 3 300 euroa kuukaudessa ansaitsevan henkilön verotus kiristyy 31 prosentista 32 prosenttiin, mikä alentaisi nettoansioita runsaalla 400 eurolla vuodessa ilman hallituksen lupaamia veronkevennyksiä. Hyväpalkkaisen 4 500 euroa kuukaudessa ansaitsevan osalta nettoansiot alenisivat yli 500 euroa vuodessa.

23 Akava ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Kirkon Työmarkkinalaitys, Kunnallinen työmarkkinalaitys KT, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Toimihenkilöjärjestö STTK ry, ja Valtion Työmarkkinalaitys.

24 Julkisen alan (valtio, kunta, kirkko, Keva ja Suomen Pankki) palkansaajia koskee myös lomarahojen 30 prosentin leikkaus vuosina 2017-19.

---

4 Työelämän kysymyksiä

Suuri enemmistö muotoilijoista tunnistaa yhteisöllisyyttä työpaikalla, saa tarvittaessa apua työkollegoiltaan, pystyy hyödyntämään osaamista nykyisissä työtehtävissä ja kokee saavansa työstään arvostusta esimiehiltään.

Tosin vain 30 prosenttia piti urakehitysmahdollisuuksia hyvinä. Koulutus edesauttaisi urakehitystä, mutta mahdollisuus päästä oman talon ulkopuoliseen koulutukseen ei ole välttämättä helppoa.

Kielteisimmät näkemykset liittyvät kiireeseen, sillä yli 70 prosenttia tunnisti työssään kiireestä johtuvaa painetta. Taustatekijöitä ovat huono johtaminen ja työn organisointi, puutteellinen informaatio ja työtä häiritsevät keskeytykset. Alituinen kiire on johtanut osaltaan siihen, että jopa 30 prosenttia muotoilijoista on joutunut tekemään ylitöitä, joista ei ole maksettu ylityökorvauksia eikä annettu vapaata.

4.1 Ammatilliset kehitysmahdollisuudet ja koulutus

Ornamon vuoden 2015 työmarkkinakyselyissä noin 70-75 prosenttia muotoilualan palkansaajista totesi, että he voivat hyödyntää hyvin osaamistaan nykyisissä työtehtävissä, ja että heillä on mahdollisuus omien ideoidensa esilletuomiseen ja toteuttamiseen. Näkemys vahvistaa edellisen vuoden kyselyissä saatuja tuloksia siitä, että nykyiset työtehtävät vastaavat kolmen neljäsosan mielestä hyvin henkilön ammatillisia ja muita valmiuksia. Koulutuksen ja työelämän vastaavuus onkin työntekijän, työnantaja ja koko kansantalouden kehityksen kannalta tärkeä asia.

Tyytyväisyys vähenee, kun puhutaan ammatillisten valmiuksien kehittamisestä ja parantamisesta työpaikoilla. Alle 40 prosenttia koki, että heillä on hyvät mahdollisuudet päästä oman talon ulkopuoliseen koulutukseen. Silti osaamisen ylläpito ja päivitys ovat inhimillisen pääoman huoltoa ja kunnossapitoa, mikä vahvistaa osaamista nykyisissä työtehtävissä ja jonka avulla voidaan suuntautua uusille osaamisalueille ja ylläpitää työmarkkinakelpoisuutta. Koulutus edesauttaa myös urakehitystä, sillä uralla etenemismahdoli-

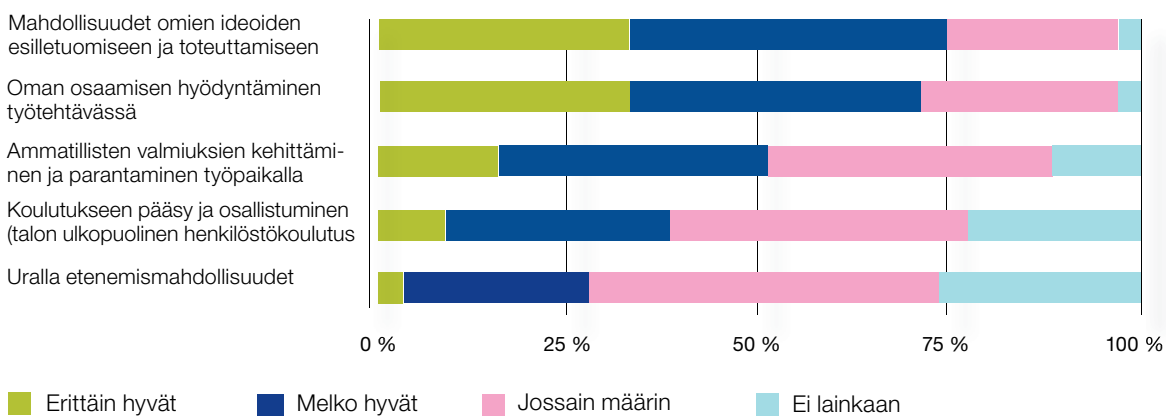
suuksia piti hyvinä vain 30 prosenttia.

Oman talon ulkopuolisen koulutuksen esteinä voivat olla ajanpuute, vaikeudet irrottautua meillä olevista työtehtävistä, sopivan koulutustarjonnan puute ja koulutuksesta työnantajalle aiheutuvat kustannukset. Ornamon aiempien työmarkkinakyselyjen mukaan tärkein osaamisen ylläpidon muoto onkin muotoilualalla työntekijöiden omatoiminen tiedonpäivitys. Seuraavaksi tärkeimpiä tapoja ovat kokemusten vaihto työkollegojen kanssa, lyhytkestoisille kursseille osallistuminen ja muu työssä oppiminen, joka voi liittyä esimerkiksi työtehtävien kiertoon.

Koulutuksen tärkeimpiä kehittämistarpeita ovat oman erikoisalan syventäminen ja laajentaminen, millä pyritään parempaa asiantuntijuuteen. Tilannetta voidaan parantaa, kun kehitetään muita oppimisen muotoja, kuten tietoverkkojen kautta tapahtuvaa sähköistä oppimista ajasta ja paikasta riippumatta. Koulutusta kannattaa kehittää myös sisällöllisesti, sillä esimerkiksi ongelmien ratkaisutaidot, kyky hallita ja hahmottaa kokonaisuuksia, organisointikyky sekä vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot ovat asioita, jotka lisäävät tutkitusti työn tuottavuutta työpaikoilla.²⁵

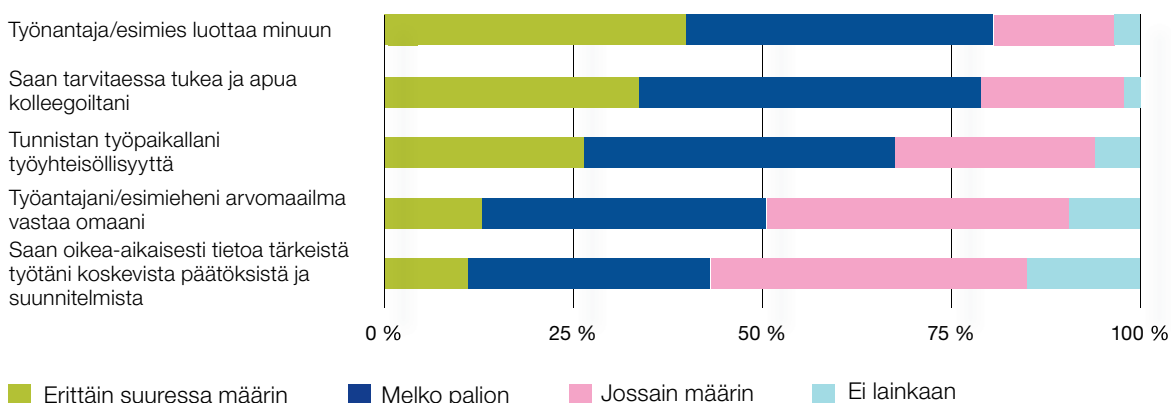
25 Nuorten uransa alkuvaiheessa olevien oppimista voitaisiin tehostaa muotoilualalla siten, että oppisopimustyyppistä koulutusta laajennetaan korkean asteen opintoihin.

Kuvio 18. Muotoilualan palkansaajien näkemykset ammatillisista kehitysmahdollisuuksista työpaikoilla

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

Kuvio 19. Muotoilualan palkansaajien näkemykset yrityskulttuurista työpaikoilla

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

4.2 Työnantajien toiminta ja työtyytyväisyys

Ornamon vuoden 2015 kyselyyn vastanneista n. 70-80 prosenttia tunnistaa yhteisöllisyyttä työpaikalla, saa tarvittaessa tukea ja apua työkollegoilta sekä nauttii työnantajan tai esimiehen luottamuksesta. Saatua tulosta kertoo myönteisestä työskentelyilmapiiristä ja siitä, että työntekijät viihtyvät työpaikallaan ja ovat työpaikkauskollisia. Osoituksena viihtyvyydestä voidaan pitää sitäkin, että vuoden 2014 kyselyjen mukaan lähes 50 prosenttia muotoilualan palkansaajista halusi työskennellä 65 -vuotiaaksi asti ja 30 prosenttia viipyisi työelämässä myös tämän jälkeen.

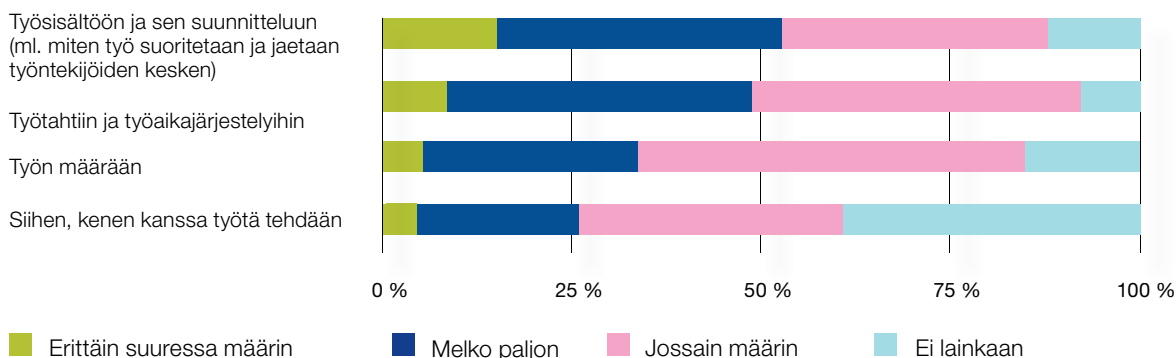
Ystävälliset esimiehet ja yhteisöllisesti käyttäytyvät työkollegat eivät kuitenkaan takaa sitä,

että työnjohto, töiden suunnittelu ja organisointi olisivat järjestetty parhaalla mahdollisella tavalla suomalaisilla työpaikoilla.

Vuoden 2015 kyselyssä joka toinen palkansaaja kertoi, että heille esitetään työpaikoilla vaikeasti yhteen sovitettavia vaatimuksia tai he ilmoittivat, etteivät he saa kaikkea työtehtävien suorittamiseen tarvittavaa informaatiota. Sama asia näkyi kyselyssä myös siten, että vain joka toinen pystyi vaikuttamaan kunnolla työnsä suunnitteluun.

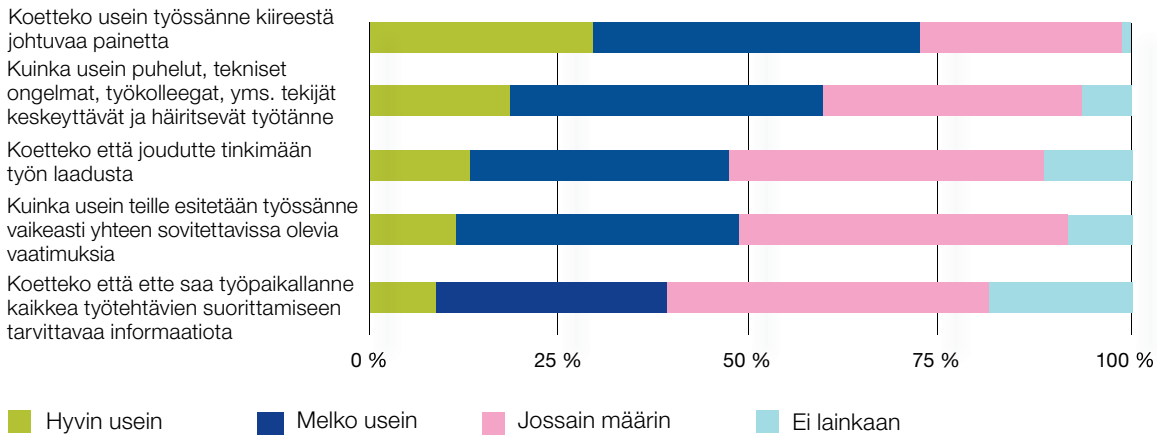
Kielteisimmät näkemykset liittyivät kiireeseen. Kyselyyn vastanneista yli 70 prosenttia koki työssään kiireestä johtuvaa painetta. Osasyynä kiireeseen on työtä usein häiritsevät ja keskeyttävät tekijät, mitä noin 60 prosenttia pitää ongelmana. Työn huono organisointi, esimiesten puutteellinen informaatio ja johtaminen sekä työtä

Kuvio 20. Muotoilualan palkansaajien näkemykset vaikutusmahdollisuuksistaan työpaikoilla

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

Kuvio 21. Muotoilualan palkansaajien näkemykset työtahdistaan työpaikoilla

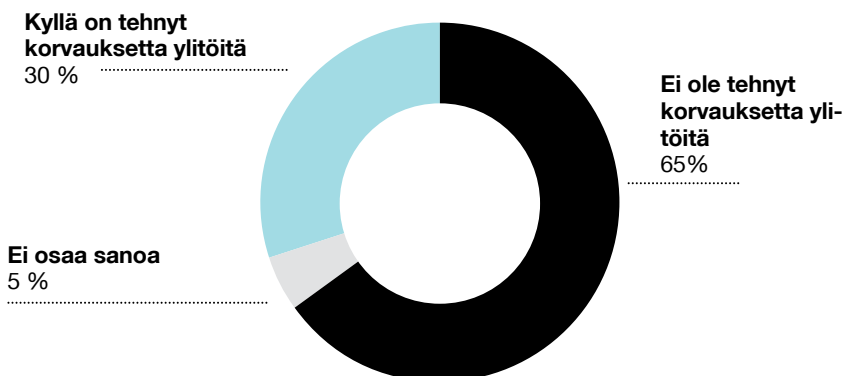

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

häiritsevät keskeytykset saattavat olla osasyynä siihen, että työpaikoilla vallitsee yleinen ”sählinki”, jolloin normaali työaika ei ole riittävä työtehtävien suorittamiseen, minkä tuloksena tingitään työn laadusta tai tehdään ylitöitä. Ornamon työmarkkinakyselyyn osallistuneista palkansaajista lähes joka toinen oli tehnyt ylitöitä kahden kyselyä edeltäneen kuukauden aikana rahallista korvausta tai vapaa-aikaa

vastaan. Korvauksetta ylitöitä oli tehnyt samanaikaisesti tai sen lisäksi 30 prosenttia kyselyihin vastanneista. Työaikakirjanpidon ulkopuoliset ylityötunnit ja suuri ylitöiden määrä kertovat huonosta työn tuottavuudesta suomalaisilla työpaikoilla. Kilpailukykyä heikentää edelleen se, että miltei 50 prosenttia kyselyihin vastanneista kertoi joutuvansa tinkimään työn laadusta melko usein. 📍

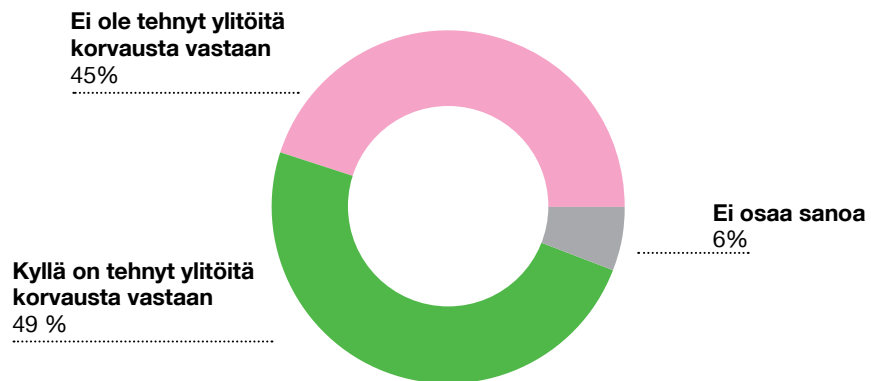
Kuvio 22. Ornamon kyselyyn vastanneiden päätoimisten palkansaajien sivutoimet 2015, prosenttia

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

Kuvio 23. Muotoilualan palkansaajien korvausta tekemät ylityöt (palkka- tai lomapäiväkorvaus) loka-marraskuussa 2015, prosenttia vastanneista

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

---

5 Toiminta yrittäjänä

Noin kolmannes Ornamon kyselyyn osallistuneista toimi yrittäjänä vuonna 2015. Yrittäjien yritysmuotona yksityinen toiminimi ja osakeyhtiö olivat yhtä tavallisia. Työnantajina yrittäjistä toimi 40 prosenttia, joten enemmistö oli itsensä työllistäjiä. Heistäkin osa toimi yrittäjänä vain osa-aikaisesti. Vain vajaassa 40 prosentissa yrityksiä liikevaihto ylitti 50 000 euroa, mikä työllistäisi vähintään yhden henkilön kokopäiväisesti.

Yrittäjät ottavat tulonsa palkkana, yksityisottoina, osinkoina, rojalteina ja luontoisetuina. Erilaisten tulojen jakauma riippuu yritysmuodosta, yrityksen koosta ja yrittäjästä itsestään, joten kattavan käsityksen saanti yrittäjien kokonaistuloista on hankalaa. Myös työtuntilaskutuksen haarukka on lakea: alle 50 euroa laskuttaa 33 prosenttia, 50-69 euroa 32 prosenttia ja vähintään 70 euroa 35 prosenttia yrittäjistä.

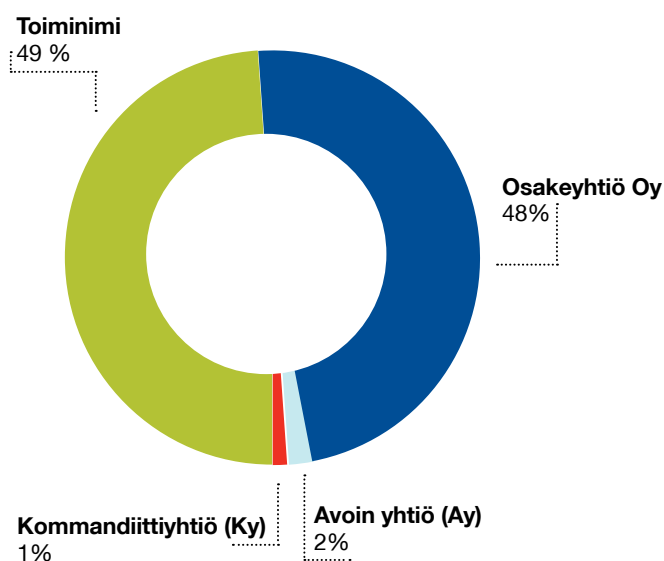
5.1 Yrittäjyuden profiili

Ornamon kyselyyn osallistuneista kolmannes (139 henkilöä) toimi päätoimisena yrittäjänä vuonna 2015. Joka toinen päätoiminen yrittäjä harjoitti yritystoimintaa yksityisellä toiminimellä, mutta osakeyhtiöitä oli lähes yhtä paljon (Kuvio 25). Yleisiä yritysten toimialoja ovat muotoilualan taideollinen toimiala (piensarjatuotanto), muotoilutoimisto ja sisustusarkkitehtitoimisto (Kuvio 26). Näiden toimialojen osuus kyselyyn vastanneista oli lähes 80 prosenttia.²⁹ Yrittäjät toimivat yrityksissään tavallisina osakkaina, toimitusjohtajina tai

suunnittelijoina.

Yritykset ovat hyvin pieniä, sillä vain 40 prosenttia työllisti vähintään yhden ulkopuolisen henkilön, jos yrittäjiä itseään ei lasketa mukaan. Ainoastaan vajaassa 40 prosentissa yrityksistä liikevaihto kohosi 50 000 euroon vuodessa. Yrityksen on oltava vähintään tämänkoinen, jotta se voisi työllistää edes henkilön kokopäiväisesti vuodessa. Yli kolmasosassa yrityksistä liikevaihto jäi alle 22 500 euroon. Niiden taustalla ovat todennäköisesti osa-aikaiset yrittäjät. Vähintään 200 000 euron liikevaihtoon ylsi 18 yritystä (13 %) vuonna 2015 (Taulukot 5-6).

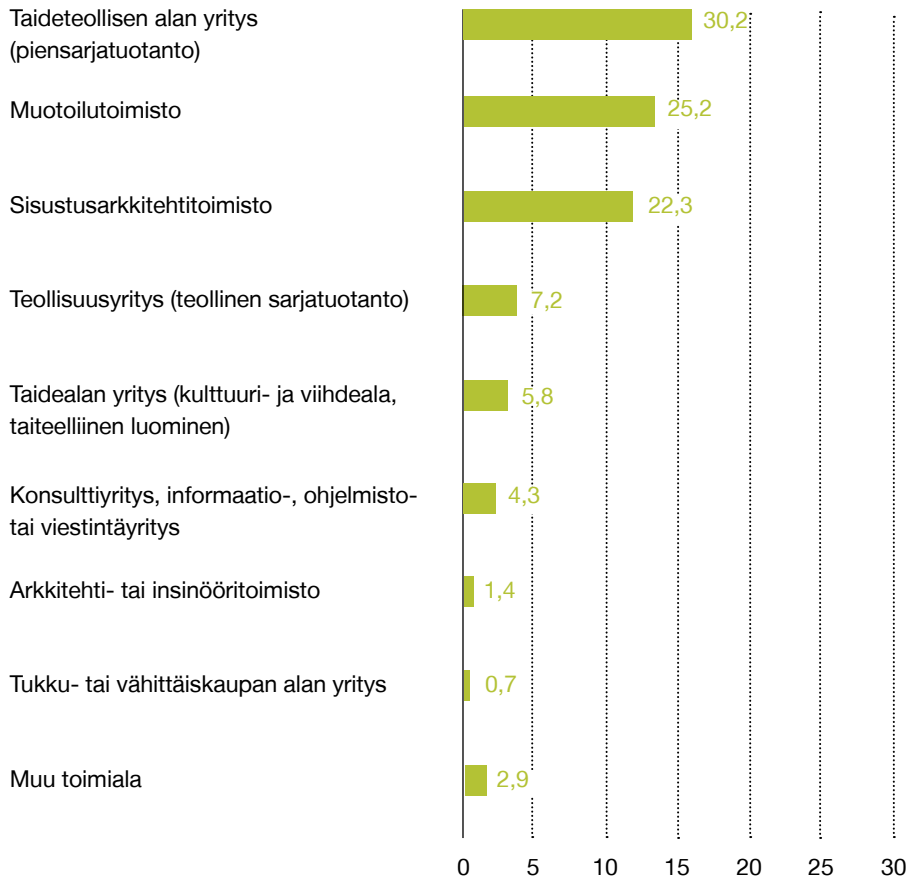
Kuvio 25. Ornamon kyselyyn vastanneiden yrittäjien yritykset yritysmuodoittain 2015, prosenttia

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

²⁹ Kun yrittäjät lasketaan mukaan, nousi henkilöstö kyselyyn vastanneiden yrittäjien omistamissa yrityksissä noin 310 henkilöön vuonna 2015.

Kuvio 26. Ornamon kyselyyn vastanneiden yrittäjien yritykset toimialoittain 2015, prosenttia vastanneista

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely 2015) © ORNAMO RY

Taulukko 5. Ornamon kyselyyn vastanneiden yrittäjien yritykset henkilöstön kokoluokittain 2015 (pl. yrittäjät), prosenttia

Henkilöstön kokoluokka, lkm	Yrityksiä, lkm	Yrityksiä, %	Henkilöstö, lkm	Henkilöstö, %
0	84	60,4	-	-
1	25	18,0	25	14,7
2	13	9,4	26	15,3
3	6	4,3	18	10,6
4-9	6	4,3	32	18,8
10-	5	3,6	69	40,6
Yhteensä	139	100,0	223 ¹⁶	100,0

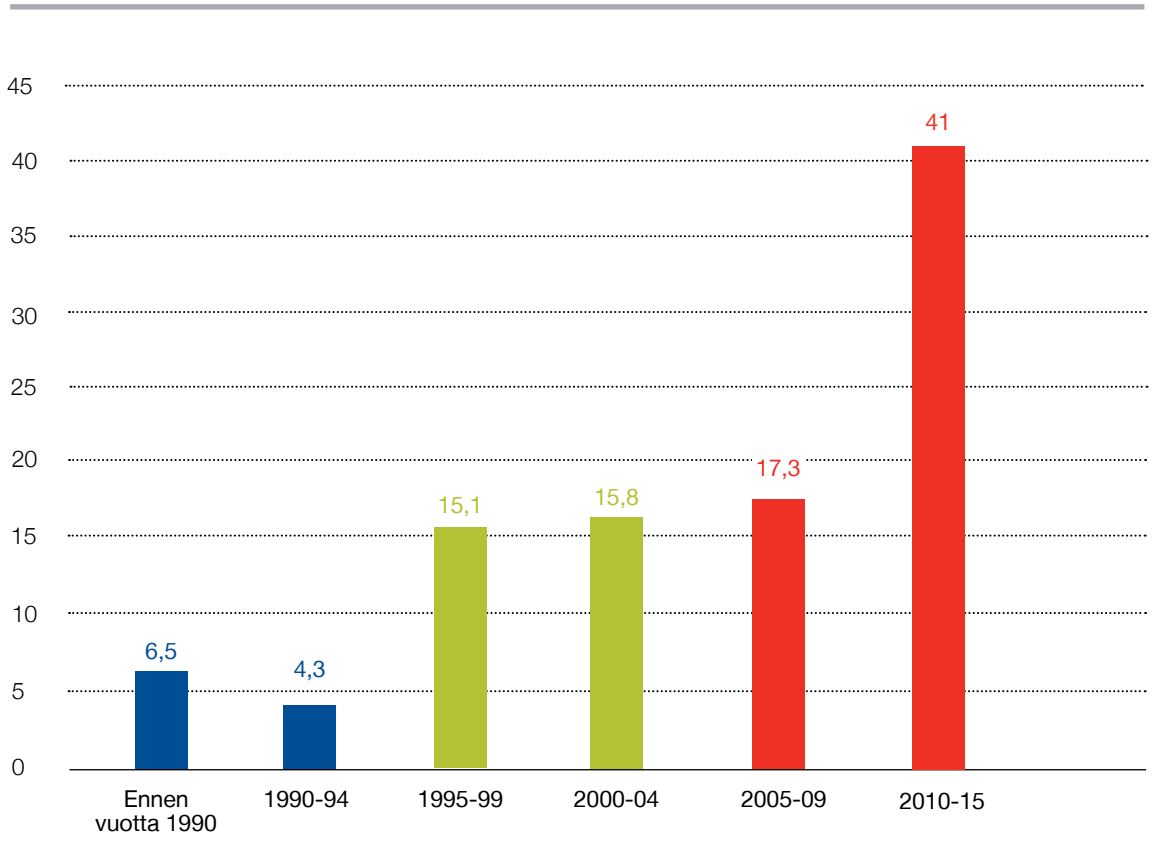
(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely 2015) © ORNAMO RY

Taulukko 6. Ornamon kyselyyn vastanneiden yrittäjien yritykset liikevaihdon perusteella kokoluokittain 2015, prosenttia

Liikevaihdon suuruus, euroa	Yrityksiä, lkm	Yrityksiä, %
Alle 8500	18	12,9
8500–22499	33	23,8
22500–49999	35	25,9
50000–99999	24	17,3
100000–199999	11	7,9
200000	18	12,9
Yhteensä	150	100,0

Kyselyyn vastanneista henkilöistä yli 40 prosenttia oli 2010-luvulla yrityksensä perustaneita yrittäjiä. Korkeintaan kymmenen vuotta yrittäjinä toimineita oli miltei 60 prosenttia vastanneista. Yritysten yleisin suunnittelualue koostuu tilasuunnittelusta, mikä johtuu kyselyyn vastanneiden sisustusarkkitehtien ja sisustusarkkitehtitoimistojen suuresta määrästä. Toiseksi tärkein on kalustesuunnittelu, jonka jälkeen tulevat graafinen suunnittelu, korut, sisustuspintamateriaalit sekä erilaiset palvelut, konseptit, peli- ja muu immateriaalisuunnittelu. 📌

Kuvio 27. Toimeksiantojen määrä Ornamon kyselyyn vastanneiden yrittäjien yrityksissä 2014, prosenttia

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely 2015) © ORNAMO RY

5.2 Asiakkaat ja toimeksiantojen määrä

Asiakkaiden tärkein päätoimiala on teollisuus. Teollisuusaloista kaksi tärkeintä alatoimialaa ovat käsi- ja taideteollisuus ja TEVANAKE-teollisuus, joka koostuu tekstiilien, vaatteiden, - ja nahkatuotteiden (ml. jalkineet) valmistuksesta. Seuraavina tulevat rakennustuoteteollisuus, huonekaluteollisuus ja teknologiateollisuus. Teknologiateollisuudessa uutena kasvualana on terveysteknologi-
an tuotteisiin liittyvä muotoilu. Metsäteollisuuden uudet biotuotteet ja maailmanlaajuisesti suuri pakkausteollisuus kuuluvat potentiaalsiin asiakasryhmiin.

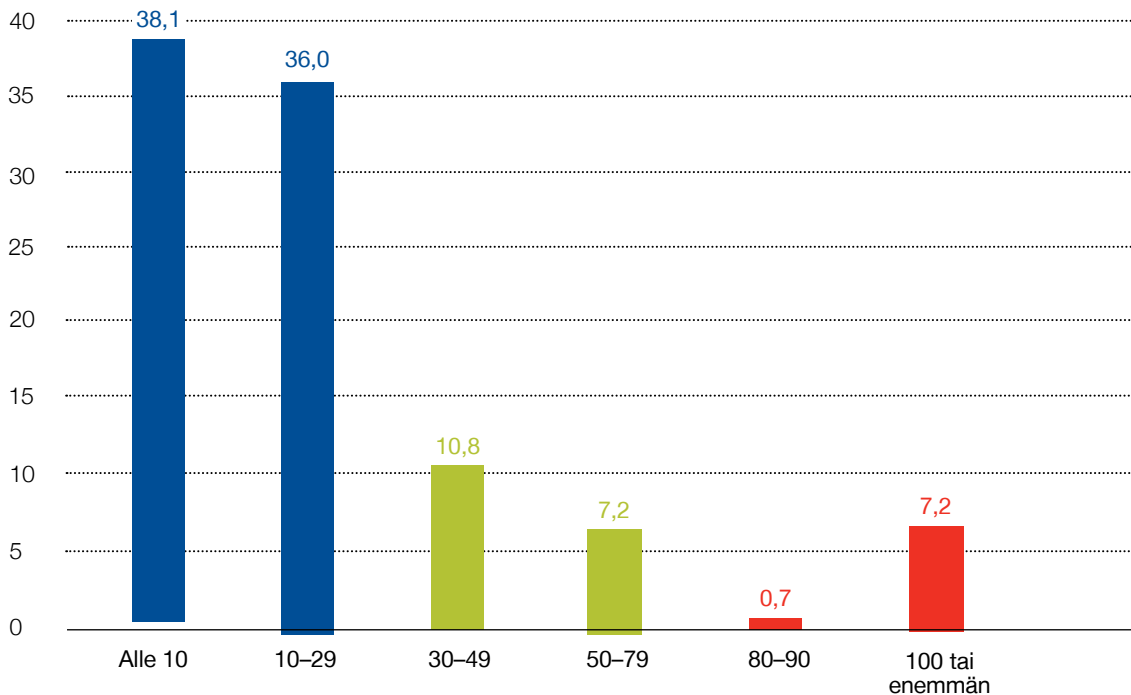
Toiseksi suurin asiakkaiden päätoimiala koostuu muista osaamisintensiivisistä liike-elämän palveluyrityksistä, joihin muotoilualan KIBS-yritykset itsekin kuuluvat. Tämä osoittaa, että muotoilualalla on paljon oman toimialan

sisäistä alihankintaa. Julkisyhteisöt ovat kolmanneksi tärkein asiakastoimiala. Julkisyhteisöihin voidaan rinnastaa eri koulutusasteita edustavat oppilaitokset. Julkisyhteisöjen puolelle myydään muun muassa tila- ja sisustussuunnittelua, mutta tulevaisuudessa varsinkin palvelumuotoilu voi olla merkittävä kasvuala.³⁰

Ornamon kyselyjen mukaan toimeksiantojen kokonaismäärä jäi 38 prosentilla yrityksistä alle kymmeneen vuonna 2015. Noin 36 prosentilla toimeksiantojen määrä oli 10-30 ja vain runsaalla neljänneksellä se nousi vähintään 30 toimeksiantoon. Vähäinen toimeksiantojen määrä on osoitus toiminnan pienimuotoisuudesta, sillä monien yritysten liikevaihto ylittää vain muutamaan kymmeneen tuhanteen euroon vuodessa. Tosin pelkkä toimeksiantojen määrä ei kerro työtehtävien (tilausten) euromääräisestä koosta, mikä voi vaihdella yrityksittäin (Kuvio 28).

30 Muita tärkeitä yksittäisiä asiakastoimialoja ovat Ornamon kyselyjen mukaan tukku- ja vähittäiskauppa, kiinteistö- ja rakennusala sekä taidetapahtumat, tapahtuma- ja näyttelytuotanto.

Kuvio 28. Toimeksiantojen määrä Ornamon kyselyyn vastanneiden yrittäjien yrityksissä 2015, prosenttia

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely 2015) © ORNAMO RY

5.3 Yrittäjien palkkiotaso ja työaika

Yrittäjien tekemien työtuntien laskutushaarukka on laeva. Sen suhteen yrittäjät voidaan jakaa kolmeen ryhmään: alle 50 euroa tunnista laskuttavat, 50-70 euroa tunnista laskuttavat ja yli 70 euroa tunnista laskuttavat (Kuvio 29). Yrittäjät nostavat suunnittelupalkkiot yrityksistään palkkana, yksityisotoina, osinkoina ja luontoisetuja yrityksen yritys muodosta riippuen. Vuoden 2013 kyselyjen mukaan 50 prosenttia ilmoitti nostavansa palkkaa yrityksistään, joskin yrittäjien kokonaistuloista on vaikea saada luotettavaa tietoa palkkakyselyjen avulla.³¹

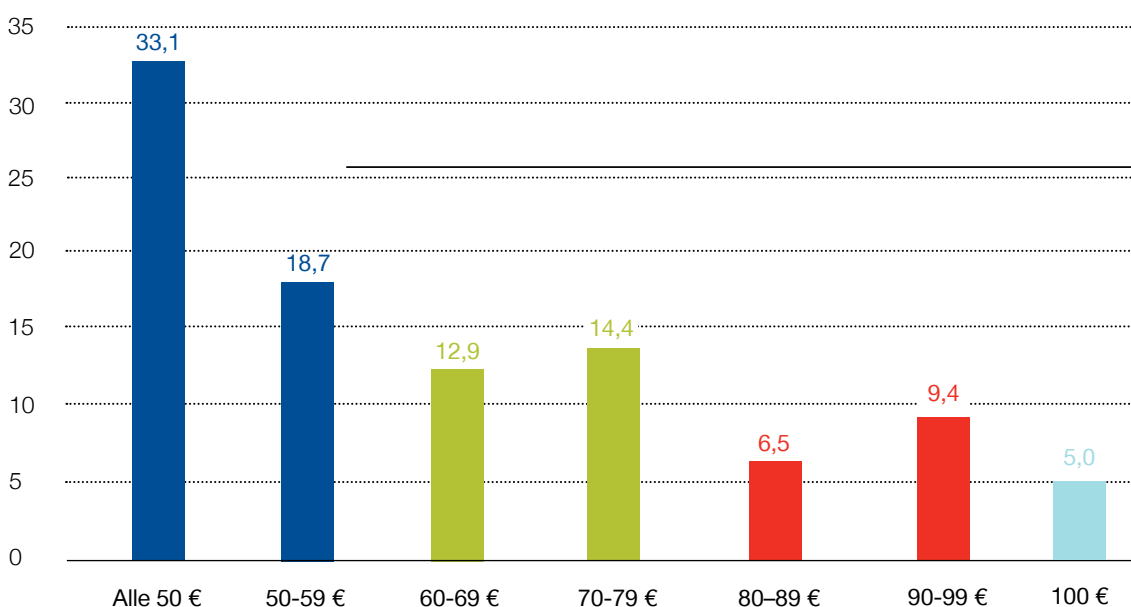
Suunnittelupalkkioiden lisäksi joka kuudes yrittäjä ilmoitti saaneensa rojaltilkorvauksia vuonna 2015, joiden pohjana on tehtaan ulosmyyntihinta tai kaupan ulosmyyntihinta. Rojaltiltulojen määrä vaihtelee suuresti yrittäjittäin ja yrittäjäkohtaisesti vuosittain. Parhaimmillaan ne voivat nousta yli 100 000 euroon vuodessa, mutta monilla tulot jäävät korkeintaan muutamaan sataan tai tuhanteen euroon. Ornamon vuoden 2015 kyselyissä rojaltiltuloja ilmoittaneiden yrittäjien mediaanirojaltiltulo oli 5 000 euroa, mutta keskiarvo nousi 23 700 euroon.

Taulukko 7. Ornamon kyselyyn vastanneiden yrittäjien keskimääräinen viikkotyöaika 2015, prosenttia

	Yrittäjät, lkm	Yrittäjät, %
Alle 30 tuntia	27	18,0
30-39 tuntia	32	21,3
40-49 tuntia	46	30,7
50 tuntia	39	26,0
Yhteensä	150	100
Keskiarvo, tuntia	39,4	
Mediaani, tuntia	40,0	

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

Kuvio 29. Ornamon kyselyyn vastanneiden yrittäjien keskimääräinen työtuntilaskutus 2015, prosenttia

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

Yrittäjien keskimääräinen viikkotyöaika on noin 41 työtuntia (mediaani). Erot yrittäjien välillä ovat kuitenkin suuria. Joka kymmenes yrittäjä työskentelee alle 30 tuntia ja lähes joka kolmas yli 50 tuntia. Edellisessä on kysymys osa-aikayrittäjistä. Jälkimmäinen koskee ylipitkää työviikkoa tekeviä henkilöitä. Työtuntimäärät nousevat luonnollisesti korkealle silloin, jos viikonloput kuluvat työnteossa. Pitkistä työpäivistä ja -viikoista huolimatta yrittäjät pystyvät ainakin välillä suunnittelemaan joustavammin työ- ja vapaa-aikojaan kuin palkansaajat (Taulukko 7).

Kyselyjen mukaan noin 60 prosenttia päätömisistä yrittäjistä kokee, että yritystoiminta on vakaalla pohjalla lähitulevaisuudessa (Kuvio 30). Tosin vajaan neljänneksen mielestä toiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen on mahdollista. Toiminnan keskeyttämistä ja lopettamista piti todennäköisenä alle viisi prosenttia kyselyyn vastanneista. Vaikka pääosa haluaa jatkaa yrittäjänä edelleen, vain joka viides on täysin tyytyväinen tilanteeseensa. Syinä ovat töiden vähyyks ja palkkiotason, joka on joskus kohtuuttoman pieni työn määrään nähden (Taulukko 8).³²

31 Yrittäjät maksavat palkkaa itselleen osakeyhtiöissä, mitä täydentävät luontoisedut ja osingot. Palkanmaksu on mahdollista myös henkilöyhtiöissä (avoin ja kommandiittiyhtiö), mutta toiminimiyrittäjät ja heidän puolisonsa nostavat tulot yksityisottoina ja maksavat verohallinnolle tuloistaan ennakkoveroja. Myös henkilöyhtiöissä tulot voidaan nostaa yksityisottoina. Yrittäjien saamista tuloista on esitetty arvioita Ornamon vuoden 2013 kyselyyn perustuvassa työmarkkinakatsauksessa

32 Palkkioiden pienuus ja töiden vähyyks ovat johtaneet siihen, että joka viides yrittäjä hankkii muita sivutuloloja

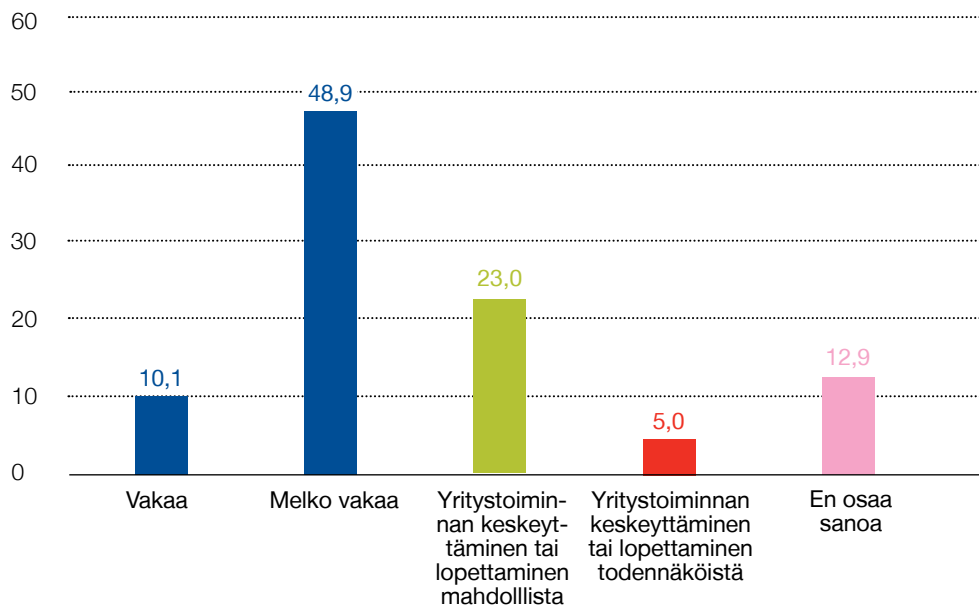
Taulukko 8. Ornamon kyselyyn vastanneiden yrittäjien tyytyväisyys toimentuloonsa 2015, prosenttia vastanneista

	Yrittäjät, lkm	Yrittäjät, %
Kyllä, täysin tyytyväinen	30	21,6
Kyllä, mutta työn määrä on kohtuuton palkkiotasoon nähden	27	19,4
40–49 tuntia	31	22,3
50 tuntia	28	20,1
Ei osaa sanoa	23	16,5
Yhteensä	139	100

(Lähteet: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

Kuvio 30. Ornamon kyselyyn vastanneiden sivutoimisten yrittäjien yritykset yritysmuodoittain 2014, prosenttia

(Lähde: Ornamon työmarkkinakysely) © ORNAMO RY

---

6 Toiminta freelancerina ja taiteilijana

Vuoden 2015 työmarkkinakyselyyn vastanneista kolme prosenttia oli verokortilla ilman yritysmuotoa toimivia päätoimisia freelancereita, mutta sivutoimiset freelancerit nostavat määrän kymmenesosaan vastanneiden kokonaismäärästä. Freelancer-toimintaa harjoittavien tulot ovat yleensä hyvin pieniä. Pieniä tuloja selittävät töiden satunnaisuus ja vähäinen määrä sekä alhainen laskutustaso. Ne freelancerit, joiden toiminta on suurempaa, harjoittavat ammattiaan tavallisesti yritysmuotoisesti.

Päätoimisesti itsenäisinä taitelijoina toimivia oli myös vain kolme prosenttia työmarkkinakyselyyn osallistuneista. Osa heistä kanavoi tulot ja menot toiminimen kautta, jolloin heidät olisi voitu rinnastaa yrittäjiin. Korkeasta koulutuksestaan huolimatta taiteilijoiden tulot ovat pieniä, jolloin toimeentuloon liittyviä aukkoja on paikattava esimerkiksi opetustöillä. Kuvataiteilijoilla ongelmana ovat suuret näyttelykulut, vaikka ryhmä- ja yksityisnäyttelyihin osallistuminen on tärkeä osa taiteilijoiden työtä.

6.1 Freelancerit

Muotoilualan freelancerit ovat ilman pysyvää työsuhdetta työskenteleviä henkilöitä, joilla voi olla samanaikaisesti yksi tai useampia työnantajia tai toimeksiantosuhteita. Toimeksiantosuhteet ovat freelancereille vapaasti valittavia. Näin ollen freelancerit eivät ole palkansaajia, eikä heidän työnsä kasvata automaattisesti työttömyysturvan edellyttämää työssäoloa. Freelancerit hoitavat itse omat vapaaehtoiset tapaturmavakuutukset sekä lakisääteisen eläkevakuutuksen (YEL). Freelancerit sijoittuvat tavallaan palkansaajan ja yrittäjän väli- maastoon.

Freelancerin vaihtoehtoja on toimia verohallinnon ennakkoperintärekisteriin rekisteröitynä yksityisenä elinkeinonharjoittajana, perustaa yhtiömuotoinen yritys (avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö tai osuuskunta), jolloin he voivat olla arvonlisäverollista toimintaa harjoittavia yrittäjiä arvonlisäverotusta koskevien säännösten mukaan. Freelancer voi toimia myös niin sanotulla freelancer -verokortilla, jossa olevaa pidätysprosenttia sovelletaan kaikkiin henkilön saamiin palkkioihin ja työkorvauksiin. Verotoimisto muokkaa verotusprosentin sopivalle tasolle.

Ornamon kyselyyn osallistui neljätoista päätoimisesti ilman yritysmuotoa toimivaa freelanceria vuonna 2015. Pienen lukumääränsä vuoksi freelancereita käsitellään tässä raportissa vain lyhyesti. He tekevät muun muassa tilasuunnittelua ja palvelumuotoilua sekä erilaisten fyysisten tuotteiden suunnittelua. Freelancereiden asiakastoimialoista tärkeimmät löytyvät teollisuudesta. Seuraavaksi tärkeimpiä ovat taide- ja kulttuuriala ja valtio- ja kuntaorganisaatiot. Lähes kaikilla kyselyyn osallistuneilla freelancereilla oli alle kymmenen toimeksiantoa vuonna 2015.

Ei-yritysmuotoista freelancer-toimintaa harjoittavien tulot jäivät erittäin pieniksi. Puolella kyselyyn vastanneista tulot jäivät alle 10 000 euroon ja vain yhdellä ne ylittivät 50 000 euroa. Pieniä tuloja selvittävät töiden vähäinen määrä, satunnaisuus ja alhainen laskutustaso, joka oli 70 prosentilla alle 50 euroa työtunnilta. Lähes kaikki päätoimiset freelancerit ilmoittivat, että töitä on liian vähän, palkkiotaso on riittämätön ja muiden töiden tekeminen on välttämätöntä. Enemmistö myös totesi, että toiminnan keskeyttäminen freelancerina on joko mahdollista tai todennäköistä.

Näyttää siltä, että ilman yritysmuotoa toimivien freelancereiden toiminta on hyvin epävarmaa. Ne, joiden toiminta on vakiintuneempaa, harjoittavat ammattiaan yritysmuotoisesti. Päätoimis-

ten tekijöiden lisäksi 33 palkansaajaa ilmoitti toimivansa sivutoimisesti freelancerina, mikä nosti freelancerina toimineiden määrän 47 henkilöön, eli yli kymmenesosaan kaikista Ornamon työmarkkinakyselyyn vastanneista henkilöistä syksyllä 2015. Jatkossa tarkempi tarkastelu edellyttäisi, että pää- ja sivutoimisten freelancereiden toimintaa tarkasteltaisiin yhdessä.

6.2 Toiminta taiteilijana

Taiteilijalle ei ole yksiselitteistä määritelmää, sillä monilla taiteen aloilla on lukuisia luovaa toimintaa ammatikseen tai harrastukseksi harjoittavia henkilöitä, ja kenellä tahansa on oikeus tehdä taiteellista työtä ja kutsua tai olla kutsumatta itseään taiteilijaksi. Aiemmin taiteilija miellettiin usein kuvataiteilijaksi, mutta käytännössä taiteilijan nimi-tystä voidaan käyttää vaikkapa musiikin, kirjallisuuden, teatterin, tanssitaiteen ja sirkustaiteen harjoittajista. Muotoilualalla myös arkkitehti, graafinen suunnittelija tai käsityöläinen on rinnastettu joskus taiteilijaksi.

Ammattimaisen taiteilijatoiminnan ja taiteen harrastamisen välille on haluttu kuitenkin vetää rajoja, sillä taiteilijalta on edellytetty taidealan ammattikoulutusta ja taidejärjestöjen jäsenyyttä. Esimerkiksi kuvataiteilijat ovat määritelleet taiteilijan ammatin erikois-tuneeksi asiantuntija-ammattiksi, johon tarvitaan pitkää koulutusta ja kokemuksen kautta hankittua taitoa eikä niinkään myötäsnyntisiä kykyjä tai lahjakkuutta edellyttävää kutsumusta. Lisäksi taiteilijan vaatimuksena on vahva ilmaisen halu, mihin markkinoiden vaateet eivät saisi päästä vaikuttamaan.

Ornamon vuoden 2015 työmarkkinakyselyssä vain kaksitoista vastannutta määritteli itsensä ensisijaisesti päätoimiseksi taiteilijaksi. Vastaajista puolet harjoitti toimintaansa toiminimellä, joten heidät olisi voinut rinnastaa periaatteessa yrittäjiksi. Toisaalta osa muotoilualan itsensä työllistäjistä ei miellä itseään mielellään yrittäjiksi, vaan lähinnä vapaiksi taiteilijaksi. Heille esimerkiksi yritysmuotoinen toiminta on käytännön sanelema keino kanavoida luovaan toimintaan liittyvät tulot ja menot. Jotkut taiteilijat toimivat myös sivutoimisine palkansaajina.

Kyselyyn vastanneiden pienen määrän takia päätoimisia taiteilija käsitellään tässä yhteydessä varsin lyhyesti. Taiteilijoiden toiminnasta löytyy enemmän tilastotietoja vuoden 2014 työllisyyskatsauksessa. Silloin taiteilijoita koskevaan tarkasteluun sisältyivät myös Suomen Kuvanveistäjäliitto ry:n jäseniä. Tämä nosti kyselyyn vastanneiden

taiteilijoiden kokonaismäärä noin 60 henkilöön, eli kolmeentoista prosenttiin kaikista vuoden 2014 kyselyyn vastanneista, mikä mahdollisti paremmin taiteilijoiden profilia koskevan yksityiskohtaisemman tarkastelun.

Korkeasta muodollisesta koulutuksesta huolimatta taiteilijoiden kuukausiansiot ovat vaatimattomia. Ornamon kyselyjen mukaan kuukausiansioiden keskiarvo oli lokakuussa 2015 vajaat 1 600 euroa ja mediaani vain 1 000 euroa. Summat eivät välttämättä sisällä apurahoja, joilla voi olla suuri merkitys taiteilijoiden tuloista vuositasolla. Kyselyjen mukaan apurahoilla on monille taiteilijoille suurempi merkitys kuin varsinaisesta taiteellisesta toiminnasta saaduilla myynti- ja muilla tuloilla. Taiteen edistämiskeskuksen mukaan apurahat ovat tärkeitä etenkin kuvataiteilijoille.

Osa taiteilijoista paikkaa toimeentuloonsa synnyviä aukkoja esimerkiksi opetustehtävillä ja tutkimustöillä. Varsinkin opetustyöt ovat taiteilijoille tärkeitä. Taiteilijat haluaisivat tietysti keskittyä aiempaa enemmän varsinaiseen taiteelliseen työhönsä ja vähentää muun työn osuutta selvästi. He tekevät kuitenkin myös apuharakausten aikana entistä enemmän muita töitä sen sijaan, että keskittyisivät siihen työhön, johon apurahat on alun perin tarkoitettu. Parannukset taiteilijoiden taloudellisessa asemassa edellyttäisivät apurahapohjaisen rahoituksen lisäämistä.

Apurahapohjaisen rahoituksen lisääminen voi olla Suomen nykyisessä taloudellisessa tilanteessa hyvin haastava tehtävä, eikä myöskään tekijäoikeustulojen lisääminen ole helppoa. Taiteilijoiden taloudellista tilannetta on heikentänyt näyttelymyynnin vähentyminen, joka on muutoinkin vain harvoin kannattavaa. Kuitenkin kaikki Ornamon vuoden 2015 työmarkkinakyselyyn osallistuneet taiteilijat ovat kokeneet näyttelyihin osallistumisen tärkeäksi tavaksi saada teoksille näkyvyyttä, vaikka näyttelytoiminta olisi jäänyt taloudellisesti kannattamattomaksi.

Kyselyyn vastanneet ovat osallistuneet ryhmänäyttelyihin museossa ja galleriassa sekä yksityisnäyttelyihin. Näyttelytoiminta voisi olla taiteilijoiden mielestä mielekkäämpää, jos osallistumisesta saataisiin paremmin kulukorvauksia. Julkisilla taidemuseoilla tulisi olla velvollisuus osallistua näyttelyjen kuluihin, sillä kyselyjen mukaan vain joskus on korvattu teoksen valmistuskustannuksia (tuotantokulut), maksettu taiteilijapalkkioita ja korvauksia museonäyttelyn oheishjelmaan osallistumisesta. Museonäyttelyn rakentamisesta ja purusta ei ole maksettu korvauksia juuri koskaan.

Teollisuustaitteen Liitto Ornamo on ajanut maamme näyttelypalkkiosopimuksia koskevaa jär-

jestelmää, joka takasi kuvataiteilijalle palkkion tai korvauksen museonäyttelyn eteen tehdystä työstä. Asiaa on perusteltu sillä, että näyttelyjen pitäminen on kuvataiteilijan työtä. Monissa maissa on jo julkaistu valtakunnallisia tai alueellisia suosituksia näyttelypalkkioista tai taiteilijan työtunneista maksettavista palkkioista. Pohjoismaissa näyttelykorvaukset otettiin käyttöön 40 vuotta sitten. Ruotsin sopimus astui voimaan ensi kertaa 1971 ja sitä päivitettiin viimeksi 2009.

Näyttelypalkkiosopimus ei korvasi nykyisiä taidenäyttelyistä maksettavia tekijäoikeuskorvauksia, joita taiteilijoiden tekijäoikeusyhdistys Kuvasto ry hallinnoi. Tekijäoikeuskorvaukset maksettaisiin kuten ennenkin. Näyttelykorvaukset eivät ole myöskään taiteilija-apurahoja, jotka on tarkoitettu teosten luomiseen. Ylipäätään taiteilijat tekevät runsaasti ilmaista työtä, ja heidän neuvotteluasemansa suhteessa näyttelyjärjestäjiin on varsin heikko. Ornamon kyselyjen mukaan taiteilijat eivät myöskään juurikaan käytä ja saa ulkopuolista apua näyttelysopimusasioissa. 📌

Yhteenveto

Ornamon työmarkkinakyselyyn vastasi 409 henkilöä vuonna 2015. Heistä naisia oli runsas kolme neljäsosaa ja miehiä vajaa neljäsosa. Vastanneista miltei 50 prosenttia oli alle 40 -vuotiaita ja lähes kaksi kolmasosaa asui pääkaupunkiseudulla tai muualla Uudellamaalla. Kyselyyn vastanneet olivat myös korkeasti koulutettuja, sillä 90 prosentilla oli alempi tai ylempi korkeakoulututkinto.

Vastanneiden yleisimmät ammattinimikkeet olivat sisustusarkkitehti, muotoilija, teollinen muotoilija ja taiteilija. Heistä 54 prosenttia työskenteli päätoimisesti palkansaajina ja runsas kolmannes yrittäjinä. Heidän väliinsä jäivät ei-yritysmuotoisesti ammattiaan harjoittavat freelancerit ja itsenäiset taiteilijat. Myös monilla palkansaajilla on sivu- ja osa-aikaista yritys- tai freelancer-toimintaa.

Valtaosalla yksityinen työnantaja ja vakituinen kokoaikatyö. Palkansaajista 70 prosentilla oli vakituinen kokoaikatyö joulukuussa 2015. Kolme toista prosenttia työskenteli määräaikaisessa kokoaikatyössä. Kokoaikatyössä olevien osuus on samaa luokkaa kuin maamme kaikkien palkansaajien keskuudessa. Osa-aikatyötä teki 17 prosenttia. Määräaikaista osa-aikatyötä tekeviä on muotoilualalla enemmän kuin maassa keskimäärin.

Yksityiset yritykset työllistivät lähes 80 prosenttia ja julkisyhteisöt runsaan viidennes palkansaajista. Heistä 36 prosenttia toimi konsultointi- ja suunnittelutehtävissä. Neljännes oli tuotekehityksen puolella ja joka kuudes työllistyi koulutus- ja opetustehtävissä. Loppuosa toimi johtotehtävissä, markkinoinnissa ja myynnissä tai muissa tarkemmin erittelemättömissä työtehtävissä.

Vain 40 prosenttia tyytyväisiä palkkaansa

Muotoilualan kuukausipalkat edustavat Suomes-
sa alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden

den palkansaajien keskiansiotasoa. Ornamon kyselyyn vastanneiden kokonaisansioden keskiarvo oli 3 230 euroa ja mediaani 3 150 euroa kuukaudessa vuonna 2015. Liiton kyselyjen ja Tilastokeskuksen palkkatilastojen mukaan alan palkkojen kehitys on hidastunut vuoden 2013 jälkeen.

Vaikka muotoilualan palkat edustavat suomalaisten palkansaajien keskiansiotasoa, täysin tyytyväisiä palkkaansa oli vain 40 prosenttia kyselyyn vastanneista palkansaajista. Vastaavasti 40 prosenttia ilmoitti, että palkkataso ei ole riittävä. Lisäksi 14 prosenttia totesi tulevansa toimeen palkallaan, mutta kertoi työmäärän olevan kohutuuttoman suurta vaatimattomaan palkkatasoon nähden.

Muotoilijat viihtyvät työssään mutta urakehitys on heikkoa

Suuri enemmistö muotoilijoista tunnistaa yhteisöllisyyttä työpaikalla, saa tarvittaessa apua työkollegoiltaan, pystyy hyödyntämään osaamista nykyisissä työtehtävissä ja kokee saavansa työstään arvostusta esimiehiltään. Tosin vain 30 prosenttia piti urakehitysmahdollisuuksia hyvinä. Koulutus edesauttaisi urakehitystä, mutta oman talon ulkopuoliseen koulutukseen pääsy ei ole välttämättä helppoa.

Kiire ja ylitöiden lisäävät paineita

Kielteisimmät näkemykset liittyvät kiireeseen, sillä yli 70 prosenttia tunnsti työssään kiireestä johtuvaa painetta. Taustatekijöitä ovat huono johtaminen ja työn organisointi, puutteellinen informaatio ja työtä häiritsevät keskeytykset. Alituinen kiire on johtanut osaltaan siihen, että jopa 30 prosenttia muotoilijoista on joutunut tekemään ylitöitä, joista ei makseta ylityökorvauksia eikä annettu vapaata.

Yritystoiminta usein itsensä työllistämistä

Noin kolmannes Ornamon kyselyyn osallistuneista toimi yrittäjänä vuonna 2015. Yrittäjien yritysmuotona yksityinen toiminimi ja osakeyhtiö olivat yhtä tavallisia. Työnantajina yrittäjistä toimi 40 prosenttia, joten enemmistö oli itsensä työllistäjiä. Heistäkin osa toimi yrittäjänä vain osa-aikaisesti. Vain vajaassa 40 prosentissa yrityksiä liikevaihto ylitti 50 000 euroa.

Ornamon työmarkkinakyselyjen mukaan yrittäjien keskimääräinen viikkotyöaika on noin 41 työtuntia, mutta erot yrittäjien välillä ovat suuria. Joka kymmenes yrittäjä työskentelee alle 30 tuntia ja lähes joka kolmas yli 50 tuntia. Myös työtuntilaskutuksen haarukka on laava: alle 50 euroa laskuttaa 33 prosenttia, 50-69 euroa 32 prosenttia ja vähintään 70 euroa 35 prosenttia yrittäjistä.

Taiteilijat elävät sivutuloilla

Vuoden 2015 työmarkkinakyselyyn vastanneista kolme prosenttia oli verokortilla ilman yritysmuotoa toimivia päätoimisia freelancereita, mutta sivutoimiset freelancerit nostavat määrän kymmenesosaan vastanneiden kokonaismäärästä. Freelancer-toimintaa harjoittavien tulot ovat yleensä hyvin pieniä. Pieniä tuloja selittävät töiden satunnaisuus ja vähäinen määrä sekä alhainen laskutustaso.

Myös päätoimisia taitelijoita oli kolme prosenttia työmarkkinakyselyyn osallistuneista. Osa heistä kanavoi tulot ja menot toiminimen kautta, jolloin heidät olisi voitu rinnastaa yrittäjiin. Korkeasta koulutuksestaan huolimatta taiteilijoiden tulot ovat pieniä, jolloin toimeentuloon liittyviä aukkoja on paikattava esimerkiksi opetustöillä. Kuvataiteilijoilla ongelmana ovat suuret näyttelykulut. 📌

Lähteet

Karttunen, Sari: ”Kun lumipallo lähtee pyörimään”. Nuorten kuvataiteilijoiden kansainvälistyminen 2000-luvun alussa. Taiteen keskustoimikunta. Tutkimusyksikön julkaisu nro 36. Taiteen keskustoimikunta, Helsinki 2009.

Rensu Jeff, Kaisa: Taiteilijan asema 2010, Taiteilijakunnan rakenne, työ ja tulonmuodostus, Taiteen edistämiskeskus, Helsinki 2014.

Ornamo: Suhdannekatso 2015

Ornamo: Työmarkkinatutkimus 2013

Ornamo: Työmarkkinatutkimus 2014

Ornamo: Työmarkkinatutkimus 2015 (Ornamon jäsenkysely).

Tilastokeskus: Alueellinen yritystoimintatilasto, Työvoimatutkimuksen tilastot, palkkarakennetilastot, kansantalouden tilinpito, yritys- ja toimipaikkarekisterin tilastot luvulta ja yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilastot 2000-luvulta.

Tilastokeskus: Toimialaluokitus 2008, käsikirjoja 4, Helsinki 2008.

Työ- ja elinkeinoministeriö TEM, Finnvera Oyj ja Suomen Yrittäjät ry: Pk-yritysbarometrit vuodelta 2015.

Työ- ja elinkeinoministeriö: Toimiala Online:n yritystilastot.

Veronmaksajien Keskusliitto ry: Laskelmia yhteiskuntasopimukset tulovero-vaikutuksista vuosille 2016-19.

ornamo